

İtirazımız var: Çocukları katleden vicdansızlara

DOĞU TÜRKİSTAN (Çin yönetiminde 70 yıl) Kumakura Jun kütüphanemizde

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ) Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ile Yabancı Diller Fakültesi, "Doğu Türkistan, Çin Yönetiminde Geçen Yetmiş Yıl" adlı kitabın tanıtım programını düzenledi. Programda Japonya Büyükelçisi Katsumata Takahiko, ASBÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkan Osman Kayser, Yabancı Diller Fakültesi Dekanı İsmail Çakır, Uygur Federasyonu Genel Başkanı Sabit Erkin ve MAZLUMDER temsilcisi Ömer Faruk Altuntaş gibi önemli isimler yer aldı.

Japon Büyükelçisi Katsumata Takahiko

Japon Büyükelçisi Katsumata Takahiko, Türk-Japon ilişkilerine katkı vermekten duyduğu mutluluğu ifade ederek programın açılış konuşmasını yaptı. Takahiko, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi ailesine teşekkür etti.

Hosei Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Kumakura Jun

Kitabın yazarı olan Hosei Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr.

Kumakura Jun, kitabın yazılış süreci ve içeriği hakkında bilgi verdi. Jun, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Doğu Türkistan üzerindeki zulmünü ayrıntılı bir şekilde anlattı, bu zulmün 1949'da Çin Komünist Devrimi ile başladığını ve günümüze kadar devam ettiğini belirtti.

Kagoshima Uluslararası Üniversitesi'nden Prof. Dr. Seiji Nishihara

Programın ikinci bölümünde Kagoshima Uluslararası Üniversitesi'nden Prof. Dr. Seiji Nishihara, "Yeni İpek Yolu Stratejisi ve Çin'deki Kültürel Soykırım" başlıklı bir konuşma yaptı. Nishihara, Çin'in İpek Yolu projesini ele alarak, Çin'in Uygur Bölgesi'nde devam eden zulmünü vurguladı ve uluslararası ilişkilerdeki etkilerine dikkat çekti.

Program sonunda katılımcılara teşekkür belgesi verilirken, konuklara çay ikramı yapıldı. Bu etkinlik, Doğu Türkistan'da yaşanan insan hakları ihlallerine ve kültürel zulme dikkat çekmek amacıyla düzenlenmiş önemli bir etkinlik olarak kayda geçti.

Japonya Büyükelçisi Katsumata Takahiko ASBÜ kütüphanesine kitap hediye etti

Japonya Büyükelçisi Katsumata Takahiko, "Doğu Türkistan" (Çin zulmünde 70 yıl) kitabının tanıtım programına katıldıktan sonra ASBÜ kütüphanesini gezdi. Yabancı Diller Fakültesi dekanı İsmail Çakır ve Dr. Öğretim Üyesi Higashitoto Kutluk'un girişimleri ile ASBÜ kütüphanesine Japon dili ve edebiyatına dair kitaplar hediye etme sözü verdi. Japon büyükelçiliği ellerinde mevcut kitaplardan bir miktarı hemen gönderdi. Japonya'dan getirecekleri kitaplara bir rafı doldurarak müstakil hale getirmeyi de taahhüt etti.

Japonya büyükelçiliğinin bağışlayacağı kitaplar ile ilgili bilgi veren Dr. Öğretim Üyesi Higashitoto Kutluk "Japonya ile Türkiye arasında sıkı bir dostluk var. Üstelik iki milletin kültürü benzerlikler gösteriyor." dedi.

"OKUYUCUSUNU ETKİLEYEN KİTAPLAR" SÖYLEŞİLERİ

ASBÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı "Okuyucusunu Etkileyen Kitaplar" ismiyle videolar yayınlıyor. Öğretim üyeleri ile yapılan söyleşiler ile öğrencilere kitap okumayı sevdirmek ve kitaba olan ilgiyi artırmak amaçlanıyor.

Söyleşi yapılan hocaya iki soru soruluyor. İlki, gençlik yıllarında en çok etkilendiğiniz kitap hangisidir ve hayatınızın gidişatına nasıl bir tesiri olmuştur? İkincisi ise, olgunluk döneminde etkilendiğiniz kitap hangisidir ve üzerinizde nasıl bir etki bırakmıştır?

Toplamda on iki hoca ile yapılan söyleşi ASBÜ kütüphane web sayfasında her hafta biri olmak üzere yayınlanmaktadır. Ayrıca kütüphane giriş holünde ekrandan gün boyu gösterilmektedir.

Farklı branşlardan söyleşiye katılan hocaların etkilendiklerini söyledikleri kitaplar çeşitlilik arz etmektedir.

ASBÜ Çocuk Kütüphanesi yenilendi

ASBÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı çocuk kütüphanesini yeniledi. Genel kütüphane içinde bulunan çocuk kitaplığı odasındaki Sümerbank döneminden kalma demirdöküm kasa kaldırıldı. Zemine ana okullarında kullanılan ısı yalıtımlı mat döşendi. Raflar, çocuk zevkine uygun olarak yeniden yapıldı. İki masa, sekiz sandalye ve altı minderden oluşan yeni oturma grupları yerleştirildi. Ayrıca çocukların hoşuna gidecek oyuncaklar da yerleştirildi.

Üç yüze yakın yeni çocuk kitabı ücret ödenmeden bir hayırsever yayıncının bağışı olarak raflardaki yerini aldı. Çocuk kütüphanesi ilk misafirlerini de ağırladı. Personelin çocuklarını bekleyen çocuk kütüphanesi çocuklar tarafından çok sevilcek.

“OKUYUCUSUNU ETKİLEYEN KİTAPLAR” söyleşi zincirinin ilk konuğu Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan ile kitap üzerine konuştuk

Sude Nur Cevzici: Sayın Hocam, “Okuyucusunun Etkileyen Kitaplar” söyleşi dizisinin ilk davetlisi olarak kütüphanemize hoş geldiniz. Bunca uğraş arasında bizi kırmadığınız için size teşekkür ediyoruz.

Musa Kazım Arıcan: Kütüphane ve dokümantasyon daire başkanlığımızı böyle dikkat çekici bir program hazırladığı için tebrik ediyorum. Hayırlı ve başarılı bir çalışma olmasını diliyorum.

Sude Nur Cevzici: Sayın hocam, siz genelde felsefe, özel de İslam felsefesi üzerine çalışmalar yapmış bir ilim adamı olarak tanınıyor ve biliyorsunuz. Proje gereği olarak söyleşimize şöyle bir soruyla başlamak istiyorum. Sayın Hocam, gençlik yıllarınızda yani bizim yaşlarımızda, başka bir ifade ile lise ya da üniversitenin ilk yıllarında okuduktan sonra en çok etkilendiğiniz, tesiri altında kaldığınız kitap varmıdır varsa hangisidir? Nasıl bir etkisi olmuştur.

Musa Kazım Arıcan: Hepimizin hayatına yön veren kitaplar olmuştur. Öncelikle şunu söylemeliyim ben, kitap okunan bir evde büyüdüm. Babam iyi bir okuyucuydu. Özellikle İslam tarihi ile ilgili klasik eserleri satın alır ve okurdu. Bizim eve günlük gazete girerdi, bu bahsettiğim dönem seksenli yıllardır. O dönemin kültür ve edebiyata dair çok önemli dört beş dergisi bizim eve gelirdi. Çocukluktan hemen sonra Hasan Nail Canatlı'nın eserlerini ilgiyle okuyordum. Lise döneminde Sadık Albayrak ve Mustafa Yzgan'ın kitaplarını severek okuyordum. Fakat sizin sorduğunuz

anlamda beni asıl etkileyen düşünce alanında tesiri altında alan Yazarlar Birliği Şeref Başkanı D. Mehmet Doğan abimizin “Batılılaşma İhaneti” isimli kitabı olmuştur. O kitap, bende bir sarıntı meydana getirdi ve derin düşünmeye sevk etti. Batılılaşma İhaneti durduğunuz yeri sorgulama ihtiyacı hissettiren bir eserdir. Üniversiteye doğru, felsefeye yönelişimi tetikleyen ise Nurettin Topçu'nun eserleridir. Tabi gençlik yılları boyunca Necip Fazıl Kısakürek'in eserlerinin önemli etkisinin olduğunu da kaydetmem gerekir. O günün güncel ortamı beni çok erken dönemde fikir ve düşünceye yönelmişti. Mesela ben Muhammet İkbal'in ismini çok erken bir dönemde duymuştum. Her ne kadar onun filozofi yönünü üniversite yıl-

ekoloji üzerine kaleme aldığı “İslam ve Ekoloji” isimli kitabı bitirme tezimi bu konudan seçmeme neden oldu. Bitirme tezi olarak “Mevlânâ ve Ekoloji” isimli bir çalışmayı tercih ettim ve mesnevi baştan sona satır satır bu gözle okuma şansım oldu. O dönemlerde çevre konusu çok popülerdi. Diğer bir değişle modaydı ve ben tabiri caiz ise modaya uyup çevreyle ilgilenmeye başlamıştım. Ama kendi geleneğimiz ile ilgisini kurmaya gayret ettim.

Sude Nur Cevzici: Sayın hocam Yazarlar Birliği'nin bugün de sürdürdüğü Mesnevi Okumaları bununla ilgili olsa gerek.

Musa Kazım Arıcan: Bu iyi bir hatırlatma oldu. Yazarlar Birliği olarak yeni ka-

lemlerin yani yazarların ortaya çıkmasına katkıda bulunmak istiyoruz. İyi bir yazar olabilmek için de iyi bir okuyucu olmak gerekiyor. İyi bir okuyucu olmak da temel metinleri okumaktan geçiyor. Bu yüzden biz Yazarlar Birliği'nde Mesnevi Okumaları ve Safahat Okumaları gibi kitapların okunmasını gerçekleştiriyoruz. Bu vesileyle Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu 100 temel eserin okunmasının önemli olduğunu söyleyeyim. Ben erken denecek yaş-

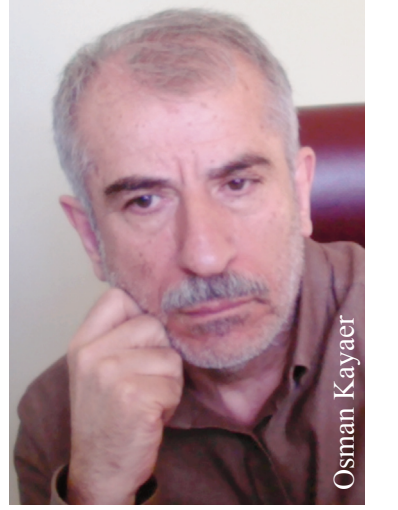
larda neredeyse bunların tamamını okumuştum. Üniversite yıllarında hafta içerisinde kitap okurken hafta sonları da (bugünkü gibi iletişim araçları gelişmiş olmadığından) nerede bir konferans, nerede bir panel veya oraya giderdik. Sahaflar ve kitapçılar hafta sonları bizim uğrak yerlerimizdi. Safları gezmek ve orada kitapları incelemek neredeyse bizim bir ritüelimiz olmuştu...

Sude Nur Cevzici: Sayın Hocam, ikinci sorumuz olgunluk dönemi dediğimiz kırklı yaşlarda etkisi altında kaldığımız yani tabiri caizse makas değiştirmenize veya yeni bir istikamet kazanmanıza vesile olan ikinci bir kitap var mı ve eğer böyle bir kitap varsa nasıl bir etkisi olmuştur. Bu hususta bize neler söylersiniz.

Musa Kazım Arıcan: Tabii bazen şöyle olabiliyor. Daha önce okuduğumuz bir kitabı tekrar okuduğunuzda size bambaşka ufuklar açabiliyor. Ancak benim akademik çalışmalarımı yürüttüğüm dönemde iki isime önem verdiğimi söyleyebilirim. Farabi ve Spinoza. Farabi'nin Medinet'ül-Fazıl'ası ve diğer kitapları benim tüm zamanlardaki okumalarımın bir zemin üzerine oturmasını sağladı. Özellikle onun ilimler tasnifi benim fikriyatımın dayanaklarından biri haline gelmiştir denebilir...

(Söyleşinin tamamına aşağıdaki adresten ulaşabilirsiniz)

<https://www.youtube.com/watch?v=7cZuhZC9o6Q&t=5s>

EDİTÖRDEN NOTLAR

ASBÜ Kütüphane-Kitap Dergisi olarak, 2023'ün son sayısı ile yine karşınızdayız. Bilindiği gibi bu dergiyi sizler ile birlikte çıkarıyoruz. Bu nedenle sizden gelecek kitap tanıtımı ve tenkit yazılarını büyük bir heyecan ve hasret ile bekliyoruz. Umarım siz de aynı heyecanı dergiyi elinize aldığınızda hissedersiniz. Sizden ricamız dergimizin size ulaşan elektronik sayısını telefonunuzda kayıtlı (okumaya meraklı) kişilere ve gruplara ulaştırmanızdır. Biliyorsunuz bu artık çok kolay.

Her zaman olduğu gibi bu sayıda da Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığından haberler ve ASBÜ ailesi mensuplarının yazmış olduğu kitap tanıtım ve tenkit yazıları ile karşınızdayız. Kitap seçimi konusunda editörlük olarak herhangi bir kaydımız ve şartımız yok. Arkadaşlarımız, tamamen kendi tercih ve iradeleriyle belirlemiş oldukları kitap hakkında yazıyorlar. Bu, dergimize bir çeşitlilik katıyor. Dergimizin asıl zenginliği ve özgünlüğü de işte burada yatıyor. Eğer siz de bu zenginliğe katkıda bulunmak isterseniz çorbada tuzum bulunsun misali yazı gönderebilirsiniz.

Bu sene öğrencilerimizin kütüphaneye ilgisi daha fazla. Biz sizlerden imtihan dönemleri dışında da araştırma maksadıyla kütüphanemize gelmenizi bekliyoruz. İnanın bundan memnun olacağız.

ASBÜ KÜTÜPHANE - KİTAP

Sahibi: ASBÜ adına Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan

Editör: Osman Kayaer

Yazı İşleri Müdürü: Necati Güner

Yayın Kurulu: Somer Büyükkın, Yasemin Hava, Şerife Kaya, Öznur Özçelik, Necati Güner, Gülhan Er, Engin Ünal, Meryem Konakçı

Öğrenci Temsilcisi: Tolga Ceyhan

Adres: Asbü Kütüphane Hükümet Meydanı, No: 2
Ulus / Ankara

İrtibat Telefonu: 0312-596 44 44 /4612

Web Adres: <https://kutuphane.asbu.edu.tr/tr/ogrenci-dergileri>

**YAYINCILIKTA
YENİ NEFES**

“Tiyatronun Posthümanist Tarihçesi” Üzerine Notlar

Dr. Deniz Çalık
(Kurumsal İletişim Ofisi)

Z. Gizem Yılmaz'ın Siyasal Kitabevi'nden 2023 yılında yayımlanan kitabı Tiyatronun Posthümanist Tarihçesi; tiyatronun ve Türk tiyatrosunun farklı dönemlerde geçirdiği kavramsal değişimleri, giriş bölümü sonrasında üç farklı bölümle doğuş, büyüme ve netice başlıkları çerçevesinde değerlendirmektedir. Türk tiyatrosunun doğuş dönemini inceleyen ilk bölümde köy seyirlik oyunları, gölge tiyatrosu ve ortaoyunu incelenmekte, Türk tiyatrosunun büyüme dönemini inceleyen ikinci bölümde Tanzimat tiyatrosu, Meşrutiyet tiyatrosu ve Cumhuriyet Tiyatrosu değerlendirilmekte, netice adlı üçüncü bölümde ise epik tiyatro, robot oyuncular ve dijital tiyatro temaları değerlendirilmektedir. Türk tiyatrosunun tarihsel gelişimini değerlendiren kitap, “tiyatroyla bir olmak” adlı değerlendirme bölümüyle sona ermektedir.

Kitapta temelde tiyatronun tarihsel süreçte yaşadığı anlam değişimi ve mevcut durumu değerlendirilmektedir. Barthes'in Yazarın Ölümü kitabında belirttiği, her metnin onu okuyan okurları kadar farklı yorumları olabileceği düşüncesi tiyatrodaki bir bakıma karşılık bulmaktadır. Her tiyatro oyunu farklı seyirciler nezdinde farklı anlamlar kazanır ve her tiyatro oyunu seyircisinden alabildiği etkileşimle var olabilir. En bilinen tanımlamasıyla “insanı insana, insanla ve insanca anlatma sanatı” olarak ifade edilen tiyatro, yazar, oyuncu ve seyirci olarak farklı unsurların birleşiminden oluşmaktadır ve her bileşen farklı

bir önem taşımaktadır.

Posthümanizm yani insan ötesi düşünce, insanı merkezden çıkaran yeni bir yaklaşıma işaret eder. Hümanizm düşüncesiyle hareket eden insan merkezli yaklaşımların günümüzde değişim gösterdiği düşüncesiyle geliştirilen kitap, insan odaklı tiyatro anlayışının insan ötesi-insan sonrası dönemde yaşadığı anlam değişimini değerlendirmekte ve Türk tiyatrosu tarihini bu değişim özelinde değerlendirmektedir.

Tiyatronun insanlığın başlangıcından itibaren görülmeye başladığını ancak her dönemde farklı şekillerde karşılık bulduğuna dikkat çeken Yılmaz, her dönemin kendine göre özellikleri ve öncelikleriyle öne çıktığını belirtmektedir.

Yaşanan tarihsel değişim, tiyatrodaki da değişime yol açmıştır. Tiyatronun başlangıcı ve tarihsel gelişiminden örneklerle tiyatronun posthümanist özelliklerine dikkat çeken Yılmaz, tiyatronun insan merkezci bir sanat olmadığı fikrini, kadim ritüellerden sistematik tiyatroya dek tiyatronun Türkiye'deki gelişimsel seyri üzerinden incelemektedir.

Kitapta Türk tiyatrosunun doğuş bölümü kapsamında köy seyirlik oyunları ve gölge oyunu değerlendirilmektedir. Avcı toplayıcı toplumdaki tarım toplumuna yaşanan değişimin izleri, dönemin tiyatro eserlerinde de görülmektedir. Köy seyirlik oyunlarının ve gölge oyununun da posthümanist nitelikler taşıdığını ifade eden Yılmaz (sf. 44), bunun temel nedeninin de gölge tiyatrosunun da doğaçlamaya ve seyirciyle karşılıklı etkileşime dayanması olduğunu belirtir. Gölge oyununun aksine orta oyunu canlı oyuncularla yürütüldüğü için her bir tipleme için ayrı bir oyuncu gerekmemekte ve seyirci ile oyuncunun anlamlı etkileşimleri de oyunun gidişatını kökten etkilemektedir (sf. 46).

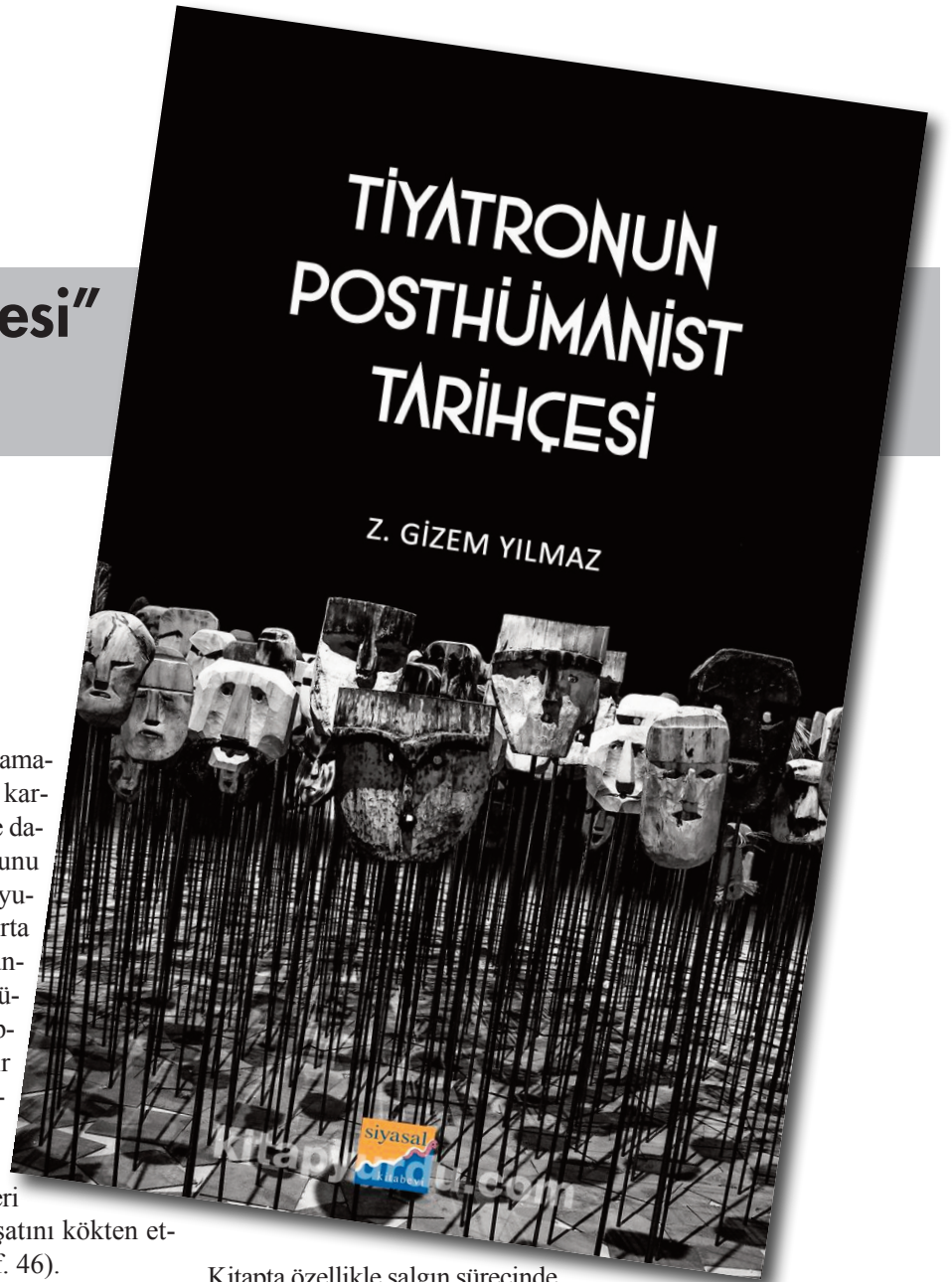
Türk tiyatrosunun büyüme dönemi kapsamında kitapta Tanzimat ve Cumhuriyet tiyatrosu değerlendirilmektedir. Bu dönem tiyatro anlayışında batılılaşma hareketinin hız kazandığı, bu değişimin temel sebebinin de dönemin insan merkezli felsefi gelişmeleri olduğu söylenebilir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte pek çok farklı alandaki gelişmelerle birlikte sanat ve tiyatro odaklı gelişmeler de hız kazanmıştır.

Son dönem tiyatro anlayışına işaret eden ve kitapta netice başlığı çerçevesinde değerlendirilen epik tiyatro ise seyirci ve oyuncu arasındaki dördüncü duvarı yıkarak tiyatroyu, seyirci ve oyuncu ortaklığında yürütülen bir sanat dalı olarak konumlandırmaktadır (sf. 97-98). Kitapta da belirtildiği üzere seyirci ile oyuncu arasında ortak bir bağ kurmayı hedefleyen günümüz tiyatro akımlarında metnin merkezi konumu azalmış, tiyatro alanları da kapalı salonlardan çıkarak daha kapsayıcı hale gelmiştir (sf. 100).

Kitapta özellikle salgın sürecinde yeni temsilleri sahneleyemeyen tiyatroların dijital tiyatroya yöneltilmeleri ve insanın birlikte eylem ihtiyacına yönelik çözümler için de zoom tiyatrosu gibi yeni nesil dijital tiyatro örneklerinin görüldüğü belirtilmektedir.

Tiyatrodaki dijitalleşmenin önemli bir örneği olarak deneysel tiyatro kapsamında seyircilere çeşitli senaryo çerçevelerinin sunulması ve en çok oyu alan çerçeveye göre oyunun gidişatının belirlenmesi gibi yeni nesil tiyatro uygulamaları görülmektedir. Yılmaz (sf. 117), bu durumun klasik tiyatro anlayışındaki seyircinin sessiz ve edilgen konumunu kırdığını ve seyirciyi sahnelenen oyunun aktif bir eyleyicisi konumuna getirdiğini hatırlatmaktadır.

Kitapta dijital tiyatro uygulamalarına yönelik bir diğer ilgi çekici örnek olarak Twitter tiyatrosu verilmektedir. Shakespeare'in Romeo ve Juliet oyununun Twitter mecrasına uyarlanmış hali olan Such Tweet Sorrow oyunu, altı oyuncunun

oyuna ve karakterlere bağlı olarak tweetleşmesinden meydana gelmektedir (sf. 119). Tüm bu örnekler tiyatronun yeni süreçte fiziksel binalardan çıkarak sanal platformlara taşındığını örneklemektedir.

Bir diğer sanal etkileşim örneği olarak kitapta Pervasive Theatre yani gerçek zamanda metin, resim ya da kaydedilmiş performansların Facebook, Twitter, YouTube gibi sosyal medya platformlarında paylaşıldığı bir dijital anlatı projesi de örneklenmektedir (sf. 120).

Dolayısıyla ilk dönemlerden günümüze tiyatronun gelişimsel seyrini değerlendirdiği “Tiyatronun Posthümanist Tarihçesi” kitabında Yılmaz, gündelik hayatta yaşanan değişim ve gelişmelerin tiyatrodaki biçim ve değişikliklere neden olacağını vurgulamakta, farklı şekil ve biçimlerle de olsa tiyatronun her dönemde varlığını sürdüreceğini hatırlatmaktadır.

DOĞU TÜRKİSTAN: ÇİN YÖNETİMİNDE 70 YIL

Doğu Türkistan kitabının tanıtım panelinden bir görüntü

Program sonrasında katılımcılar ile toplu fotoğraf

Mehmet Borutçu

(Hukuk Fakültesi Ar. Gör.)

Eserin giriş kısmında tarihi süreç içerisinde Doğu Türkistan'ın Çin'le ilişkilerine yer verilmiştir. 18 ve 19. yüzyıllarda bölgede meydana gelen gelişmeler ve Yakub Bey tarafından yürütülen hükümet kurma girişimlerinden bahsedilmiştir. 20. yüzyılda Çin ve Rusya'da yapılan devrimler neticesinde Uygur halkının federe bir devlete sahip olma çabalarına ve 1933'de kurulup uluslararası alanda tanınmadan kısa bir zamanda yıkılan Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'ne temas edilmiştir. Yine bu bölgede Çin, Rusya ve Japonya'nın hakimiyet mücadelesine dair bilgiler zikredilmiştir. Ancak Japonya'nın Şehzade Abdulkerim ve İslamiyet üzerinden bu bölgeye dair yürüttüğü stratejilere değinilmemesi bir eksiklik olmuştur.

Sonraki üç bölümde Çin yönetimindeki Doğu Türkistan'da gerçekleştirilen politikalarla dair detaylı açıklamalara yer verilmiştir. Eserin okuyucusu Çin Komünist Partisi'nin etnik gruplara karşı takip ettiği stratejiler, Uygurların Sovyetlerdeki gelişmeleri yakından takibi, Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin isim olarak tercih sebebi, Han Çinlilerin anakaradan Doğu Türkistan'a sistematik bir şekilde iskan, Toprak Reformu, Kültür Devrimi, komünist ideolojinin uygu-

lamadaki örnekleri, Çin hükümetinin kuklası olan Uygur siyasetleri, 1980'li yıllarda artan öğrenci hareketlerine dair tafsihli malumat bulabilecektir.

Dördüncü ve beşinci bölümlerde Gulca ve 11 Eylül Olayları sonrasında ayrılıkçılık ve bölücülük kavramlarına dayanılarak yapılan baskıcı uygulamalar zikredilmiştir. 1991 yılında SSCB'nin dağılmasının akabinde İslam ve Türk yanlı söylemlerin arttığına temas edilmiştir. Hükümet aleyhtarı hareketlere karşı mücadelede terör vurgusu öne çıkarılarak temel bir politika argümanı haline getirilmiştir. Hükümet tarafından icra edilen eylemler teröre karşı mücadele adı altında meşru bir zemine yerleştirilmiştir. İçeriği muğlak bırakılan terör kavramı, Uygurların kültürel asimilesinde takip edilen uygulamaların hukukiliği(!) için önemli bir işlev görmüştür. Tüm dini eylemler ve semboller adeta terörle özdeşleştirilmiştir. Doğu Türkistan'ın yer altı kaynaklarını sömürmek ve stratejik ticari konumundan faydalanarak Batı'ya açılmak amacıyla Çin, Doğu Türkistan'daki eylemlerini meşrulaştırılmak için de sıklıkla terör kavramına başvurmuştur.

Altıncı bölümde Çin'in Uygurlara karşı takip ettiği panoptikon politikalar ve soykırım ele alın-

mıştır. Yüz tanıma sistemi, artan güvenlik kameraları ve kontrol merkezleri, akıllı cihazlar vasıtasıyla takip sistemleri Çin'in sosyal gözetim sisteminin parçaları olarak göze çarpmaktadır. Akrabalık sistemiyle Han Çinlileri ve Uygurlar arasında sosyal olarak bir kaynaşma ortamı kurulmasına çalışılmıştır. Çin halkları arasında ulusal birlik fikrinin geliştirilmesi ve yoksulluk oranının azaltılması, bu sistemin temel hedefi olarak gösterilmiştir. Bu doğrultuda 1,1 milyon Han Çinlisiyle 1,69 milyon Uygur hanesi akraba kılınmıştır. Ancak uygulamada Uygurların domuz eti ve içki tüketmeye zorlandığı, özel hayatlarına ait mahremiyetlerinin ihlal edildiği ve kişisel verilerinin Han Çinlilerince devlete aktarıldığı görülmüştür. Bu hak ihlallerine karşı tepki veren Uygurlar terörist olmakla suçlanmıştır.

Uygurlar üzerindeki denetimin artmasını sağlayan bir diğer yöntem "ikiyüzlü insanlar"dan kurtulma hareketidir. Çin Komünist Partisi'nin politikalarına karşı duran herkes ikiyüzlü olarak yaftalanmış ve geniş kapsamlı bir tutuklama eylemi başlatılmıştır. Başta toplumun kanaat önderleri olmak üzere sıradan halk tabakasındaki kimseler de mesleki beceri eğitim ve öğretim merkezleri adı verilen ıslahev-

lerinde (!) gözaltına alınmıştır. Her Uygur, içeriği belirsiz kanun maddelerine istinaden bu merkezlere alınarak kültürel bir soykırıma tabi tutulmuştur. Parti sadakatini kazanamayan tutuklular elenmiş ve merkezlerden çıktıktan sonra bilinmez bir şekilde ortadan kaybolmuştur.

Yazar, yukarıda geçen politikalarla birlikte Çin'in Uygurları

özellikle pamuk tarlalarında angaryaya tabi tutarak çalıştırdığı ve zorunlu doğum kontrolüne tabi tuttuğuna yer vererek ABD ve AB'nin soykırım iddialarını ve Çin'in bu konudaki karşı propagandasını değerlendirmiştir. Çalışmada son bölüm olarak mevcut veriler ışığında mutlak soykırım yerine kültürel soykırım kavramının kullanılmasının daha yerinde olacağı savunulmuştur.

Mecusilik'in Tanrı Anlayışı Hakkında Teferruatlı Bir Araştırma

Zeynelabidin Hüseyini
(İstanbul Ü. İlahiyat Fakültesi)

Bilindiği gibi ülkemizde Mecusilik veya Zerdüştlük üzerine yapılan araştırmalar çok sınırlı olup, söz konusu sahaya dair çalışmalar maalesef birçok eksikliği barındırmaktadır ve mevcut literatür bu alandaki boşluğu büyük oranda kapatma niteliğine sahip değildir. Bu çerçevede Mehmet Alıcı'nın 2012 yılında İstanbul üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dinler Tarihi Bilim Dalı bünyesinde, "Mecusil Geleneğinde Tektanrıcılık ve Düalizm İlişkisi" başlığıyla hazırladığı doktora tezinin gözden geçirilmiş hali olan kitap şimdiden bu alandaki literatürün klasiklerinden olmaya adaydır. Alıcı'nın bu çalışmada birincil kaynaklara ulaşmış olması ve kadim İran dillerinde yazılmış metinleri görmüş olması bu hususu anlamlı kılmaktadır.

Kadim İran'da Din: Monoteizm'den Düalizm'e Mecusi Tanrı Anlayışı adıyla çıkan kitap bir giriş, dört bölüm ve bir değerlendirme kısmından oluşmaktadır. Giriş bölümünde literatürdeki isim tartışmaları ele alınmıştır. Mecusiliğin İran'ın politeist dinî inançlarına karşı gelen bir tanrı tasavvuru olduğunu ve Zerdüş'tün politeist inancın tanrıları arasından birini öne çıkardığını iddia eden Alıcı, Zerdüş'ten bu yana bu öğretiyi ifade eden "Aşavan", "Zerdüşti, Zarathuştriş, Zoroastrian", "Mazdayesna, Mazdaizm", "Parsi", "Magi", "Gabar" gibi

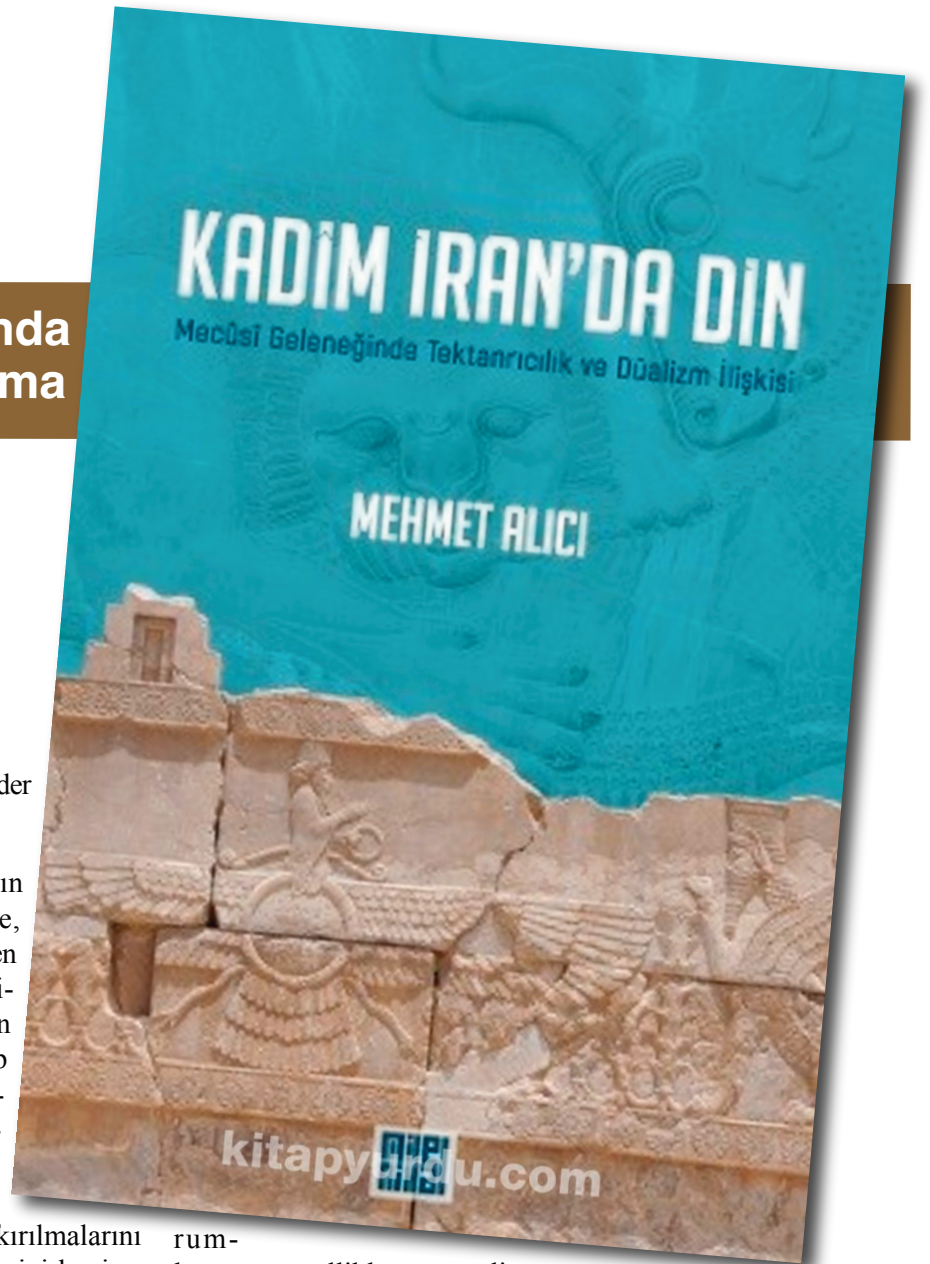
birçok isimlendirmeyi ele almıştır. Bununla birlikte Kur'an-ı Kerim'in de zikrettiği Mecûs kavramının şemsiye bir isim olarak kapsayıcılığını vurgulamış ve Müslüman âlimlerin Mecusil ismini kullandığına işaret etmiştir (s. 3-15).

Alıcı, kitabın birinci bölümünde Zerdüş'tün Tanrı tasavvurunu inceler. Yazar bu kısımda, daha sonraları sözlü kaynaktan doğan Avesta metinlerine değil de, doğrudan Gatha metinlerine dayanarak çözümlenelerde bulunmaktadır. Bu çerçevede Zerdüş'tün yeni bir dinin kurucusu mu olduğu yoksa bir reformcu mu olduğu tartışması yapılır. Bu konudaki farklı yaklaşımların temelinde Avesta metinleri ışığında şekillenen teolojik sürecin Mecusilliği Zerdüş öncesi döneme taşıma eğilimi içinde olmasına bağlayan (s. 23-25) yazar, Zerdüş'tün reformcu veya yeni bir dinin kurucu bir ismi olduğunu iddia etmenin zorluklarını ortaya koyar. Alıcı'ya göre bunu tespit etmek için Gatha metinlerini analiz ederek bir sonuca varmak daha sağlıklı bir yoldur (s. 30). Bu çerçevede Ahura Mazda kavramının Zerdüş'tün düşüncesinde neye karşılık geldiğini ortaya koymak konunun en kritik problemiğidir. Ona göre Avesta metinlerinde Tanrı'nın varlığı ve sıfatlarına ilişkin birtakım ifadelerin Veda edebiyatıyla benzerlik taşıması, mân-evî bir ortaklıktan ziyade lafzî

bir ortaklığı ifade eder (s. 31-38).

Alıcı, çalışmasının ikinci bölümünde, Gatha metinlerinden sonra Mecusil dininde önem arzeden bir diğer kitap Avesta'daki bilgilerden hareket ederek teolojik sürecin tarihsel sürecini ve önemli kırılmalarını tespit etme yöntemini benimsemiştir. Alıcı'nın belki de çalışmasının ana tezini oluşturan yön, bazı şüphelere rağmen Gatha metinlerindeki hâkim söylem olan Ahura Mazda'nın monist bir karakter taşıyan mahiyetinin, Avesta metinleri ve teolojisinde buharlaşarak politeist bir zemine kaymasıdır.

Alıcı, son olarak modern dönemdeki monoteizm-düalizm tartışmalarına da değinerek, Mecusilliğin kadim İran'dan günümüze kadar tarihsel sürecini gözler önüne serer. Bu çerçevede, Tanrı tasavvurunun Mecusilik dini içerisinde farklı fraksiyonlara sahip olmasının en büyük sebebi, metinlerin bir bütünlüğe sahip olmayıp, zaman içerisinde sürekli teolojik değişimlere mâruz kalmasıdır. Ancak Alıcı'ya göre modern dönemdeki Mecusilik araştırmalarının, kadim teolojik süreçlerin tamamının dikkate alınmaksızın monoteist-düalist kategorilerine dayanarak yo-

rumlanması, özellikle oryantalist bir bakış açısından etkilenmenin beraberinde getirdiği bir sonuçtur (s. 261). Özellikle modern dönemdeki kimi Mecusil araştırmacıların, Batılı oryantalistlerin çalışmalarından etkilenip monoteist ve düalist bir Tanrı tasavvurunu salt Gatha metinlerine dayanarak ispat edip, akabinde ortaya çıkan teolojik süreçleri ve metinleri görmezden gelmesi de ilginç bir durum arzeder. Ayrıca Tanrı tasavvurlarının farklılık arzemesine rağmen, Mecusiller'in ahlâk öğretilerinin iyi-kötü gibi iki seçenektan birini tercih etmeye dayalı olması, bütün teolojik süreçlerin ortak noktasını oluşturur (s. 264). Batılı oryantalistlerin çok erken dönemden itibaren Mecusilliğin kutsal metinlerine ayrı bir ehemmiyet göstererek tercüme faaliyetlerine başlamaları, metinlerin otantikliği sorununu ele almaları, Mecusiller'in salt Gatha metinlerini orijinal kabul etme fikirlerini etkilemiştir ki

bu, yine teolojik kırılmaların bir daha yaşanmasına sebep olmuştur (s. 266). Öyle ki kimi araştırmacıların monoteist, kimilerinin ise düalist bir Tanrı tasavvurunu ispat ettikleri, Gatha metinlerinden hareketle kimi araştırmacıların ise düaliste fikrini de ciddi bir şekilde kabul ettikleri görülür. Sonuç olarak oryantalistler ile modern Mecusiller'in bazı araştırmacıları için Mecusilik çalışmalarının da yeknesak bir çizgiye sahip olmadıkları, monoteist ve düalist bir bakış açısına sahip olan kişiler olmakla birlikte, her iki görüşü telif etmeye dönük denemelerin de olduğu söylenebilir.

Hâsılı, bu çalışma Mecusil geleneğinin tanrı tasavvuruna dair temel problemlerini ortaya koymaktadır. Bu eser, kadim İran'ın en köklü dinî geleneğine yönelik çalışmalar yapmak isteyenler için bir başucu kitabı mesabesinde.

Anadoluda derler ki: "neredeeen nereye?" işte böyle bir hikaye

**GAVURUN İSCİSİ OLMAKTANSA
MİLLETİMİN DİŞCİSİ OLURUM
DAHA İYİ**

Melek Konca

(Yabancı Diller Fakültesi Öğr.)

Bu eser, Diş Hekimi Şeref'in savaş sonrası dönemde ülkenin zorlu yıllarında nasıl ayakta kalmaya çalıştığını, dişçilik mesleğine adım atışını, gençlik yıllarında kararlılıkla peşinden gittiği hedefler için gösterdiği azmi, tesadüfi bir şekilde turist olarak yurtdışına gitmesini ve sonrasında Almanya'da geçen mücadeleye dolu yaşamını anlatıyor.

Hikaye, kahramanımız gençlik yıllarında anne babası ve kardeşiyle yaşadığı o bozkırda başlıyor. Bu bozkırda geçen hayata tutunma çabasının ardından büyük bir şehre adım atma hayaliyle yanıp tutuşuyor. Tüm zorluk ve yokluğa rağmen ilk kez alınan ayakkabının özlemi tüm ruhu sarıyor. Bir kez olsun giyebilseydi böyle olur muydu, acaba? Peki ya, Fatma? Fatma'nın özlemi de Şeref'in ruhunu sarmadı mı? Dillere destan dediğimizi bir aşk hikayesi karşılıyor bizi. Sevdiğine kavuşmak için bunca çabanın sonu ne olur dersiniz?

Asıl olanın gerçekten istemek, yürekte istemek olduğunu anlatan bir hikaye. Yürekte gelen istekler, motivasyonumuzu besler, bizi harekete geçirir ve hedefe ulaşmamız için gereken azmi verir. İçtenlikle istediğimiz şeyler bizi heyecandırır, bizi yol boyunca motive eder ve bizi zorlukların üstesinden gelmeye iter. Yürekte gelen istekler, hayatımıza anlam katar ve bizi tatmin

edici bir yaşam tarzı anlayışına iter.

Gavurun memleketinde, beyaz önlüğü giyecek olmanın hayaliyle geçip durdu günler, aylar, yıllar... Kendi gibi bozkırdan gelen hemşerilerinin, bu gavurun memleketinde dişçi olamayacağını söylemesi artık umutları söndürmüştü. Çevremizdekilerin bizleri anlamaması, içsel karanlık ve inancımızı da etkileyebiliyor.

Kendi hedeflerimize inanmak ve bu hedeflere ulaşmak için gerekli olan içsel motivasyonu, dış etkenlerin ötesinde çok daha güçlüdür. Bizi anlamayan insanların, bize inanmaması durumda bile kendi yeteneklerimizi ve vizyonumuza olan inancımız, bize yol gösterecektir. Bu içsel inanç başarının anahtarı olacaktır. Şeref'te de aynen böyle oldu. Herr Messing'in bir melek gibi hayatına girip yol gösterici olması her şeyi değiştirdi. Ona inanan güvenen biri vardı bu Gavurun Memleketinde. Böylelikle Şeref o hayalini kurduğu mesleği ve beyaz önlüğü uzun seneler giyebildi.

Hasret dolu yılların ardından Bozkır'a dönüş, sobanın dumanında geçmişin izleri ve geleceğin huzuru yer alır. Uzun bir sürenin ardından memlekete geri dönmek, ne güzeldir. Sevdikleriyle bir ara gelmek, özlemini düşlediğin hayatın bir adım eşliğinde olması... Anıların canla-

nırken, aynı zamanda değişen bozkırın manzaraları, yaşam tarzının değişimleri dikkatini çeker. Bunca yılın ardından değişen bir bozkır mıdır? Peki ya sen?

Bu dönüş bir uyum sürecini de beraberinde getirir. Yıllar boyunca uzakta geçen zaman, bazı alışkanlıklarında

değişmesine ve yaşam tarzının farklılaşmasına sebep olur. Bu durum başlangıçta uyum sağlama sürecini gerektirir aynı zamanda memleketin sıcaklığı ve aidiyet duygusunu hissettirir.

Türkiye'ye dönüş, soluklar arasında geçen bir sessizliğin ardından duyulan ilk kalp atışı gibidir, uzun bir sessizlik ve özlemle dolu olan zamanın ardından, kalbin atışlarını hissetmek, yaşamının ritmine geri dönmek gibi bir deneyimdir.

Bu durum geçmişle gelecek arasında bir denge kurmayı ve yeni bir hayata uyum sağlamayı içerirken, aynı zamanda birçok duygu ve anının bir araya gelmesini de sağlar.

'Ne vatan senden vazgeçer, ne sen vatandan

Hiç vazgeçer mi insan atasından

Ha ata, ha vatan, biri can diğeri canan' dedi Şeref.

Şeref'in hayali Lise Caddesinde bir ev, yeşil bir araba ve beyaz önlüktü. Sevdiği kadınla yaşlanmak çocuklarını büyütme. Sevdiği kadın cesaretle içtenlikle onu destekledi. Her adımında ona doğru yaklaşmaya başladı. Engeller çıktı ama içindeki inançla yola devam etti. Çok çalıştı yılmadan emek verdi. Beyaz önlük hayali için sabırla ve özveriyle okudu, çalıştı. Sonunda azmi ve inancı sayesinde, hayalleri gerçek oldu. Hepsinin kararlılığı ve içsel gücünü yansıtan başarı hikayesiydi. Artık Alaman Gavuruna diş yapan bir Şeref'ti.

Bana göre hedefleri kazanmadaki en büyük etkenlerin başında insanın ne koşulda olursa olsun

hiçbir zaman hedeflerinden ve hayallerinden vazgeçmemesi, bir yolunu bulup onlara ulaşması gerektiğidir. Eğer bir insan bir şeyi başaracağına yürekte inanır ve o başarıya ulaşmak için elinden geleni yaparsa hiçbir şey onun hayallerine ulaşmasına engel olamayacaktır.

Eş'arî mihnesi ve Eş'arî Kelâmına Etkisi "İmamet Örneği"

Nida Merve Öztürk

(AYBÜ Yeni Türk Edbiyatı Yük.Lis. Öğr.)

Önümüzdeki kitap, İslâm tarihinde "mihne" olarak adlandırılan ve Hicri II. asırda yaşanan İtikâdî sıkıntıların Eş'ârî kelamcılar üzerinde oluşturduğu etkilerin ele alındığı bir çalışmadır. Bilindiği üzere Tuğrul Bey döneminde (1040-1063) Vezir Amîdülmülk el-Kündürî'nin Mu'tezilî görüşleri benimsemesi ve Eş'ârîler'in camii minberlerinden lanetlenmesini emretmesiyle bir süre ilmî faaliyetler duraklamıştır. Bu dönemde önde gelen bazı âlimler korkularıyla bazılarını işkenceye maruz bırakılarak bazılarını da yurtlarını terk etmeye zorlanarak Eş'arîliğin önü kesilmeye çalışılmıştır. Aralarında İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî'nin de bulunduğu bir Eş'ârî âlim grubu Hicaz bölgesine kaçmaya mecbur kalmıştır. Bu dönem aşağı yukarı 20 sene sürmüş, Ertuğrul'un vefatı ve Alparslan'ın saltanata el koymasıyla bu sıkıntılı süreç sona ermiştir. Nizâmülmülk'ün açmış olduğu Nizamiye Medreselerindeki ilmî faaliyetler ile Büveyhilerin yaptığı tahribatın yaraları sarılmıştır.

Selçuklu döneminde vuku bulan Eş'ârî mihnesi ilginç bir olay olarak tarihe geçmiştir. Yazar, bu sürecin Eş'ârîler'in kelam metoduna imamet özelindeki etkilerini ele almaktadır. Yazar, mihneyi bizzat yaşayan âlimlerin ve dönemin tarihçilerinin kaleme aldıkları eserleri kaynak olarak kapsamlı bir eser ortaya koymaya çalışmıştır. Bunu yaparken objektif kalmayı da başarmıştır. Kitaptan anlaşılacak olan ki yazar, İslami dönem İran tarihini ilk kaynaklardan incelemiş ve buna derin bir vukufiyet kesbetmiştir.

İslâm tarihinde ilim adamlarının görüşlerinden dolayı siyasi baskı

altında kaldıkları zaman zaman görülmüştür. Hanbeliler, Mu'tezililer, Hanefiler ve Eş'ârîler farklı dönemlerde baskı altında kalmışlardır. Eser, Eş'ârîler'in Selçuklu veziri Kündürî tarafından mihne altına alındıkları dönem itibarıyla siyaset teorilerinde bir farklılaşma olup olmadığı tezini takip etmektedir. Eser, mihne öncesi Eş'ârî imamet teorisini ilke düzeyinde ortaya koymuşken mihne sonrası Eş'ârî âlimlerin devlet adamlarıyla ilişkili olarak bir söylem geliştirdiklerinin görülüp görülmediği, görüldüyse

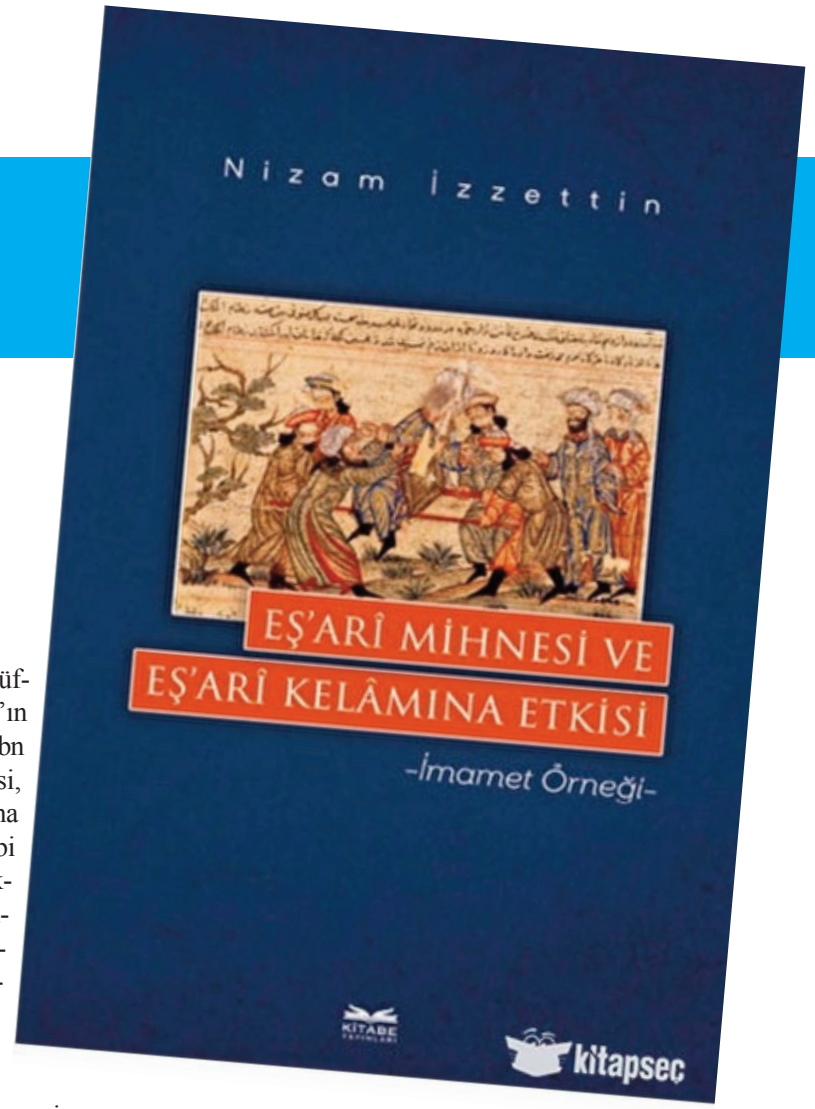

hangi boyut ve ölçüde olduğu, bununla birlikte her iki dönemde de Eş'ârî imamet teorisinin toplumsal birliğin temini noktasında ve Şia'nın iddiasının aksine dinî değil, tamamen siyasi odaklı bir yaklaşımın olup olmadığını da takip etmektedir.

İki bölümden oluşan eserin girişinde "Kavramsal Çerçeve" başlığı altında imamet, mihne gibi kavramlara altı sayfalık yer ayrılmış ve çeşitli kaynaklardan yararlanılarak bu kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kaynakların başında Kur'an-ı Kerim, İbn Manzûr'un Lisânu'l-'Arab'ı,

Ragıp İsfahani'nin el-Müfredat'ı, Kâdî Abdülcebâr'ın Şerhu'l-Usul'l-Hamse'si, İbn Haldûn'un Mukaddime'si, Gazzâlî'nin el-İktisad fima yetallak bi el-itkad'ı gibi ana kaynaklar yer almaktadır. Eserin birinci bölümünde İslâm tarihinde mihne hadiseleri, ikinci bölümünde ise Eş'ârî mihnesinden sonra imamet teorisi geniş bir yelpazede ele alınmıştır ve bu bölüm eserin ana kısmını oluşturmaktadır. Bu eser daha çok imamet halife, sultan gibi başkanlık konumunda

Ayrıca dikkati çeken konulardan bir diğeri ise İmam Cüveynî ve İmam Gazzâlî'nin o dönemin yöneticilerine yönelik yapmış ol-

taht üzerinde hak iddia eden isimlerin ve bu durumdan istifade etme maksadıyla kaos ve kargaşaya ses çıkarmayan devlet adamlarının sebep olduğu sorunlara mezhep kavgaları da eklenince Gazzâlî'nin yaşadığı dönemin sıkıntılarını çözüm üretme noktasında vurguladığı en önemli iki kavram itaat ve adalet olmuştur.

Bu noktada şunu da belirtmeliyiz ki, Gazzâlî'nin nezdinde sultanın hangi ırktan olduğunun bir önemi yoktur. Hükümdar adil olduğu müddetçe ona itaat mecburidir. Halk, hükümdarlığa Allah'ın takdiri olması hasebiyle hükümdara itaat etmeli ve onu sorgulayıp "yeni arayışlara" girmemelidir. Hükümdar da sahip olduğu makam ve gücün dünyada adaleti sağlamak için kendisine verildiğinin bilincinde olarak hareket etmelidir.

Son olarak kitabı okuduktan sonra okuyucuda bir yarım kalmışlık ve hâlâ cevaplanacak sorular varmış gibi bir his oluşuyor. Bunun için yazarın "10. ve 11. Yüzyıl İslâm Dünyasında Din ve Siyaset İlişkisi" kitabının okunması faydalı olacaktır.

dukları ilmî destek ve yazmış oldukları siyaset bilimindeki eşsiz eserler sayesinde devlete dinî meşruiyetini yüksek ilmî yöntemlerle kanıtlama çalışmalarıdır.

Eserde tartışmalara yol açabilecek nokta Gazzâlî'nin imam ve yöneticiyle ilgili görüşleridir. Gazzâlî'ye göre "İmam (yönetici) yeryüzünde Allah'ın gölgesidir" ve imamlara karşı halkın görevi ise başkaldırma değil; sevgi beslemek, onlara itaat etmek ve uyumaktır. Ona göre imama karşı

Batı Medya Sistemleri hakkında detaylı bilgi edinmek için iyi bir kaynak

Ali Osman Cankurtaran
(Uluslararası İlişkiler Öğrencisi)

Daniel C. Hallin ve Paolo Mancini'nin 2004 yılında kaleme aldıkları "Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics" (Medya Sistemlerinin Karşılaştırılması: Üç Medya ve Siyaset Modeli) adlı çalışmaları, Soğuk Savaş sırasında propaganda ve kitle manipülasyonu alanlarına sınırlandırılmış normatif medya çalışmalarından farklı olarak siyasi, ekonomik ve sosyolojik süreçlerin, medyanın oluşumunda ne ölçüde rol oynadıklarını saptaması açısından değerlidir. Öncelikle çalışmanın kapsamı, Kuzey Atlantik Bölgesi ve Avrupa ülkelerinin medya sistemlerinin karşılaştırmalı analizini içermektedir. Görece benzer yönetim sistemlerine, ortak norm ve inançlara sahip olan bu ülkeler çalışmanın araştırma nesnelerini oluşturmaktadır. Çalışmada metot olarak "most similar system design" (en benzer tasarım sistemi) kullanılarak belirtilen ortak düzlemde buluşmuş devletlerin, medya sistemlerinin hangi ölçüde birbirinden farklılaştığı tespit edilmeye çalışılmaktadır. Nitekim çalışma, medya yapısı, siyasi paralelizm, gazetecilik profesyonelliği ve devletin medyadaki rolü adlı dört boyuttan hareket ederek Kuzey Atlantik ve Avrupa ülkelerini ortak kümelendirmeler içine sokmayı amaçlamıştır.

İlk boyut ilgili ülkelerin medya gelişimlerinin tarihi, gazetelerinin tiraj oranları ve medya sahipliği yapıları gibi belirleyici faktörleri inceler. Bunun dışında politik paralelizm, medyanın

siyasi partilerle veya politik gruplarla ilişkisini inceler. Bu boyutta siyasilerin direkt olarak haber oluşumu sürecine etkisi, editörlerin siyasi tutumu ve gazete okuyucularının belirli bir siyasi partiye oy verme eğilimi gibi önemli unsurlar incelenir. Üçüncü boyutta ise gazeteciliğin ne ölçüde siyasetten bağımsız olduğu ve kendi normlarını oluşturma yetisi mercek altına alınır. Dördüncü boyutta ise devletin hangi şekilde medyanın işleyişine müdahale ettiği analiz edilir. Ancak bu rol tipi yalnızca otoriter eğilimli müdahaleler dizisi olarak algılanmamalıdır. Sübvansiyonlar, faiz indirimleri, kamu yararı anlayışı gibi unsurlar hem büyük medya şirketleri ile rekabet edemeyen küçük medya şirketlerini rekabet içinde tutmak hem de halkın doğru bilgilendirilmesi ve eğitilmesini sağlamak amacıyla devletlerin medyadaki rollerini artırmasına sebep olmuştur. Nitekim bu dört boyut bölge devletlerinin medya sistemlerinin incelenmesinde kullanıldığında devletler üç ayrı modelde kümelir.

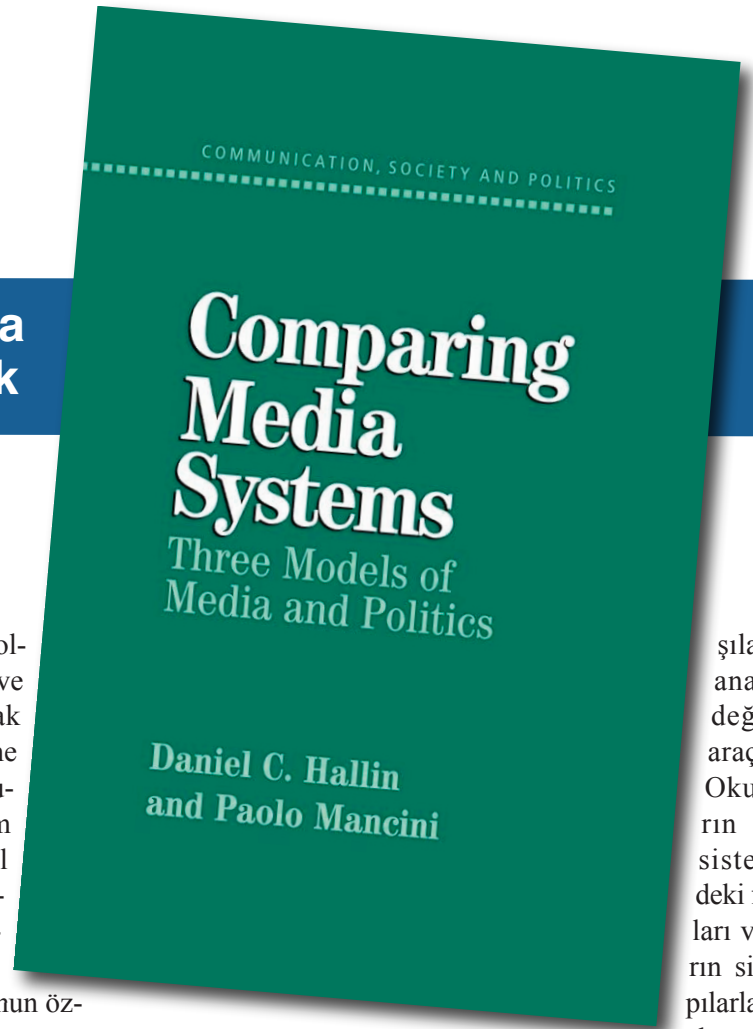
Bunlardan ilki Fransa, İtalya ve İspanya gibi Akdeniz'e sınırlı olan Güney Avrupa devletlerini içeren Kutuplaşmış Çoğulcu Model (Polarized Pluralist Model)'dir. Bu modelde kümelenen devletlerin medya yapısı, genellikle düşük tirajlı gazeteler, siyasi elitlerin sahipliğinde olan medya kuruluşları ve zayıf ticari medya şirketleri ile özellebilir. Özellikle kendi gelişimini idame ettirebilen ticari

medyaların sayıca az olması, medyayı siyasi ve sosyal gruplarla ittifak kurma eğilimi içerisine sokmuştur. Bunun sonucunda siyasi paralelizm artmakta ve profesyonel gazetecilik eğilimi azalmaktadır. Ayrıca bu model özelinde devletin medyadaki rolü hem onun özgür işleyişini sınırlandıran otoriter politikalarla, hem de kamu yararı anlayışı benimseyen demokratik müdahaleler ile harmanlanmıştır. Kısacası devlet, belli zamanlarda medyayı bir araç olarak kullanma eğiliminde olsa da diğer zamanlarda halkın doğru bilgiye erişimi ve nefret söylemlerinin medya içinde yer etmemesi için medyaya müdahale edebilme hakkına sahiptir. İkinci model olarak Demokratik Kurumsal Model (Democratic Corporatist Model) Orta ve Kuzey Avrupa ülkelerinin medya sistemlerinin sınıflandırıldığı kümeyi oluşturmaktadır. Bu ülkelerde özellikle Protestanlığın etkisiyle okuma yazma oranı erken zamanlarda artmıştır. Ayrıca siyasi ve ticari medya 19. yüzyılın erken dönemlerinde birbirlerine paralel bir şekilde gelişmişlerdir. Bunun sonucunda gazete tirajları "kutuplaşmış çoğulcu" devletlere nazaran çok daha fazladır. Ayrıca bu ülkelerde her siyasi grup, geleneksel olarak kendi medya sistemini kurmaya eğilimli olduğu için siyasi paralelizm oldukça fazladır. Ancak önceki modele zıt bir şekilde, demokratik kurumların erken gelişmesi nedeniyle ga-

zetecilik ilkeleri hem devlet hem de medya editörü seviyesinde korunmaya eğilimlidir. Devletin basına müdahalesi sosyal devlet anlayışının getirdiği kamu hizmeti anlayışı uyarınca gerçekleşir. Örneğin devlet, eğitici içerikler üretmesi için medyaya bir takım ekonomik teşvikler verir. Son olarak çalışmada ortaya konulan bir diğer model ABD, İngiltere ve Kanada gibi ülkeleri içeren "liberal model"dir. Bu modelde demokratik kurumsal ülkelerde olduğu gibi Protestanlığın etkisi ile erken dönem kazanılan yüksek okuma yazma oranı, yüksek gazete tirajına asıl sebep oluşturan etkenlerin başında gelmektedir. Ancak diğer modellere zıt olarak, Liberal modelde geleneksel olarak ticari medyanın ağır baskınlığı vardır. Bunun sonucunda medyanın siyasi paralelizmi diğer modellere göre daha düşük seviyededir. Ayrıca profesyonel gazetecilik kurumların vasıtasından ziyade editör seviyesinde gerçekleşmekte olup devletin medyadaki rolü oldukça kısıtlıdır.

Sonuç olarak Mancini ve Hallin'in üç modelli çerçevesi, kar-

şılaştırmalı analiz için değerli bir araç sağlar. Okuyucuların medya sistemlerindeki farklılıkları ve bunların siyasi yapılarla bağlantılarını anlamalarına olanak tanır. Kitap, ülkeler arası ayrıntılı karşılaştırmalara yer vererek, medya sistemlerinin farklı siyasi bağlamlarda nasıl işlediğine dair içgörüler sunar. Bu yaklaşım, kitabın küresel medya çalışmalarıyla ilgilenen akademisyenler, öğrenciler ve uygulayıcılar için uygunluğunu artırmaktadır. Yazarlar tarihsel bağlam sağlayarak okuyucuların farklı ülkelerde medya sistemlerinin zaman içinde nasıl geliştiğini anlamalarına yardımcı olmuştur. Bu tarihsel perspektif, analize derinlik katar ve konunun incelikli bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır. Son olarak, kitap Avrupa merkezci olduğu için Batılı olmayan ülkelerin medya sistemlerini incelemekte zayıf kalacaktır. Ayrıca medya ortamı dinamik olup kitabın yayınlandığı yıldan bugüne kadar gerçekleşen gelişmelerde (örneğin yeni modellerin ve bulguların ortaya çıkması, dijital platformların yükselişi ve dezenformasyonun yol açtığı zorluklar) bu modellerin nasıl uygulanabileceğini düşünmek faydalı olacaktır.

İki Farklı Toplum ve İki Farklı Yazar Ortak Mesele: Toplumsal Gerçeklik

Dr. Rahman ÖZDEMİR

(Atatürk Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Öğr. Üyesi)

Varoluş süreçlerinde Türk-Rus ilişkilerinin yüzyıllardan beri sıkı bir bağa sahip olduğu bilinmektedir. Kadim ve köklü bir geçmişi olan her iki devlet toplumsal, diplomatik, iktisat, kültür gibi pek çok alanda ve üst seviyelerde ikili ilişkiler yürütmektedir. Günümüzde bu ilişkiler yakın diyalog çerçevesinde yeni bir dönem yaşamaktadır. Gelişim odaklı varlığını devam ettiren yakın ilişkilerin edebiyat bilimi dâhilinde de etkileşimini görmek mümkündür. Tarihi dönemlerin her aşamasında, geçmişten günümüze her iki ülke yazarları birbirinden etkilenmiş, bu etki özgün sanat anlayışlarını ortaya çıkarmıştır. 20. yüzyılda çeviri biliminin gelişmesi ve farklı dillerde yazılan eser çevirilerinin yaygınlaşması ile edebiyat alanında etkileşim yeni bir boyut kazanır. Bu kazanımların karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarında yerini aldığı görülmektedir.

Karşılaştırmalı edebiyat alanında yayımladığı nitelikli akademik çalışmalarıyla Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü Rusça Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı öğretim üyesi Dr. Öğr. Üyesi Ersin Çetinkaya yazın dünyasındaki ikili ilişkiler açısından önem arz edecek “Maksim Gorkiy ve Sabahattin Ali’de Toplumsal Gerçekçilik” adlı eserini Nobel Yayıncılık tarafından 2023 yılında okuyucularına sundu. Editörlüğünü

Prof. Dr. Bahar Güneş’in üstlendiği eser, yazarın doktora tezinden üretilmiştir. Önsöz, giriş, üç ana bölüm ve alt başlıklar, sonuç, kaynakça ve alıntılarının bulunduğu ekler bölümlerinden oluşan eser, 470 sayfadır.

Yazar, kitabın önsözünde çalışmanın genel niteliklerinden bahseder. Çalışmada “Toplumsal Gerçekçilik” metodunun uygulandığı ifade edilir. Adı geçen metodun her iki ülkenin edebiyatının en önemli temsilcileri olarak görülen Maksim Gorkiy ve Sabahattin Ali’nin sanatlarındaki yansımaları analiz edilir. Analizlerde metodun Rus edebiyatında Maksim Gorkiy sanatı bağlamında dönem Rusya’sının sıradan insanların hayatlarını, Türk edebiyatında ise benzer bir yaklaşımla Anadolu’daki küçük insanların sorunlarını belirtmek amacıyla kullanıldığı vurgulanır.

Kitabın giriş bölümünde edebiyatın insana insanı anlatan bir bilim dalı olmasından dolayı farklı uluslarda dahi müşterek konuların söz konusu olabileceğini ifade eden Çetinkaya, çalışmada esas alınacak metod, çalışmanın amacı ve yöntemlerini açıklar. Ayrıca bu bölümde, ilerleyen safhalarda çalışmanın seyrine dair maddeler halinde geniş bilgiler sunulmaktadır.

Kitabın birinci bölümü “Toplumsal Gerçekçilik” metodunun kuramsal çerçevesinin ayrıntılı bir şekilde anlatıldığı bölümdür.

“Toplumsal Gerçekçilik Nedir?” sorusuyla başlayan bölümde metodun ortaya çıkış serüveni tarihsel süreçleriyle ele alınmaktadır. Metoda dair kronolojik bilgi sunumunun

yarı sıra metodun klasisizmden, romantizmden realizme kadar farklı akımlarda algılanış şekillerine değinilmektedir. Bir metod olarak “Toplumsal Gerçekçilik”in Türk ve Rus edebiyatında benimsenme durumları geniş ölçekli değerlendirmelerle birlikte ele alınmaktadır. Metoda dair farklı yönleriyle kapsamlı bilgi aktarımının sağlandığı bölümde, birey ve toplum ilişkisi bağlamında sosyolojik bir durumun edebiyata yansıma biçimleri aktarılmaktadır.

Kitabın ikinci bölümünde Maksim Gorkiy ve Sabahattin Ali’nin yaşam öyküsüne dair bilgi aktarımı sağlanmaktadır. Biyografik bilgilerin aktarım sürecinde yazarların poetikaları da eş zamanlı olarak anlatılmaktadır. Anlatım şeklinde yazarların poetikalarında ortak noktalara temas edildiği gibi sanat anlayışlarında farklılık arz eden nitelikler de belirtilmektedir.

Kitabın üçüncü bölümünde “Toplumsal Gerçekçilik” metodunun Maksim Gorkiy ve

“Maksim Gorkiy ve Sabahattin Ali’de Toplumsal Gerçekçilik” adlı eser özgünlüğüyle özelde Rus ve Türk edebiyatına, genelde karşılaştırmalı edebiyat ve edebiyat

bilimine önemli katkılar sunacaktır. Son yıllarda gelişim gösteren disiplinler arası yaklaşım açısından eser, mühim bir kaynak olma niteliği taşımaktadır. Yazarın karşılaştırmalı edebiyata dair yayımladığı diğer akademik çalışmaları kapsamında değerlendirildiğinde eserin yazın dünyasında farklı bakış bir açısı sergilediği ve “Toplumsal Gerçekçilik” metodunu analizlerde kullanmasıyla yeni bir boyut kazandırdığı açıktır. Eserin dikkat çekici yönlerinden birisi de Rus yazar Maksim Gorkiy’nin soyadının yazım şeklidir. Yıllardan beri Batı kaynaklı çeviriler dolayısıyla Rus yazarların isim ve soy isimlerinin yazılışlarında farklı bir kullanım söz konusuydu. Çetinkaya, “Maksim Gorki” şeklindeki bu sabit kullanımı anadildeki yazım ve fonetik kuralları çerçevesinde gözeterek, bir değişimi de başlatmıştır.

Sonuç bölümünde yapılan analizin neticesine dair geniş bilgiler sunulduğu gibi, amaç doğrultusunda varılan hipotezler aktarılmaktadır.

Dağın Öte Yüzü'nden Bir Kesit: Ortadirek

Onur Tan

(Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.)

*Yürü bre fikaralık elinden
Dolanıp belime kuşak olmuşsun* ...

Yaşar Kemal'in önemli üçlemelerinden Dağın Öte Yüzü'nün ilk romanı, Ortadirek 1960'da ikinci romanı Yer Demir Gök Bakır 1963'te, sonuncusu Ölmez Otu ise 1968'de yayımlandı. Aslen Van göçmeni bir ailenin Çukurova'da yetişmiş çocuğu olan yazar, sözlü kültürün içinde doğrularak ağıt ve beste yazarak başladığı edebiyat serüvenine folklor çalışmaları ve gazetecilikle devam etmiş, bu süreçte Anadolu halkını yerinde gözlemlemiştir. Ahmet Kabaklı, onun çok yönlü kişiliğini şöyle anlatır: "Yaşar Kemal'in roman ve hikâyelerinde, yazarın büyüme, yetişme ve yaşama tarzlarının, yoksul ve kimsesiz çocukluğunun, girip çıktığı işlerin, sonradan karıştığı büyükşehir hayatı çelişmelerinin, ansızın ulaştığı şöhretin, düzenli tahsil görmeyip de kendisini hayatta yetiştirmeye çalışmanın ve bütün bunların sonucu olan düzensiz ruh halinin izleri görülmektedir."¹

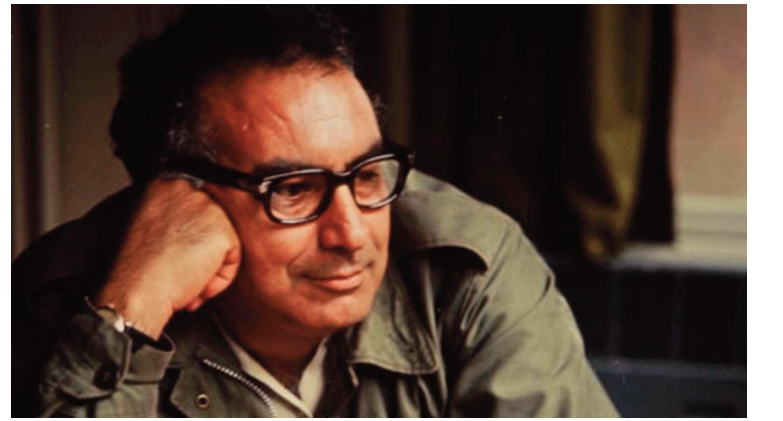
1946'da yazmaya başladığı Ortadirek'e 1959'a kadar ara vermiş, çalıştığı gazeteden bir yıl izin alarak 1960'da romanı tamamlamıştır. Fethi Naci'nin "bugüne kadar okuduğum en mükemmel Türk romanı" dediği Ortadirek'te Yalak köylülerinin pamuk toplama amacıyla Çukurova'ya inişleri ve bu iniş sırasında yaşadıkları sıkıntılar anlatılır. On sekiz bölümden oluşan eserde annesi

Meryemce'yi uzun yol boyunca sırtında taşıyan Ali, zorluklar karşısında umudunu kaybetmeyen insanın prototipidir. Yazar bu gerçeği şöyle ifade eder: "Ortadirek, insanlığın direncidir. İnsan gücüdür. Yılmayan insan. O korkunç salgınlardan, kırimlardan, yokluklardan, açlıklardan buraya kadar insanlığı getiren, insan direncidir; benim hayran kaldığım, destanını yazmak istediğim odur. Onun alegorisidir Ortadirek."²

Roman kişilerinin fiziki ve psikolojik tasvirleri gerçekçidir. Yazar yarattığı karakterleri hep kendi ailesi ve yaşadığı çevreden derlemiştir. Örneğin yazarın annesi, Tenekede Zeyno Karı, Ortadirek'te Meryemce olarak karşımıza çıkar. Eserde karakterlerin korku dolu psikolojilerine geniş yer verilmesi dikkat çekicidir. Bireysel ve toplumsal korkunun buhrana dönüşmesiyle mantıksız işler yapan karakter ve tipler eserin gerçekçiliğine gölge düşürmüştür. Romanda Muhtar Sefer'in zulmüne karşı köylünün en güvendiği kişi olan Taşbaşoğlu karakterinin ileride kutsal bir ermiş kabul edilmesi bu buhranın bir yansımasıdır. Eser, tabiat ve mekân tasvirleri noktasında da başarılıdır. Yerel söyleyişler ve sade dil anlatıma akıcılık katmıştır. Üçüncü kişili anlatıcı ve ilahi bakış açısı kullanılan Orta Direk'te iç monolog, serbest dolaylı söylem gibi anlatı teknikleri kullanılmıştır. Kendisini Mahmut Makal dışında romancı olan ilk Türk köylüsü olarak tanıtan yazar, toplumsal düzene baş-

kaldırıyor halk kültürü ve folkloruyla birleştirmiş, roman kişileri üzerinden sistem eleştirisi yapmıştır. Torosların yaylalarını, geniş ovalarını, pamuk mevsimi yollara düşen ırğat yığınlarını bolca tasvire karşın romanda olay azdır. Baştan sona buram buram Anadolu kokan romanda üçlemeye de adını veren dağın bir yüzünde açlık, sefalet ve cehalete karşın öte yüzünde umut yani pamuk vardır. Pamuğa yolculuk bazen zora kimileyin çileye bazen de ümide dönüşür.

Feodalitenin kırsal yaşamda çoğu kez ağalar tarafından kurulduğu sosyo-ekonomik bir gerçektir. Romanda bu güce karşı gelme ve eşitlik-sömürü-özgürlük sorunsalı daha çok toplumcu düşüncenin ışığında sorgulanmıştır. İnce Memed'deki Abdi Ağa tiplemesinin eserdeki karşılığı Muhtar Sefer'dir. Romanda köylüler bin bir zorlukla çıktıkları pamuk yolunda Muhtar Sefer'in oyununa gelerek kozasız, verimsiz bir tarlada çalışmak zorunda kalırlar. Devlet-ağa-halk uçurumunun başarıyla işlendiği romanda Muhtar Sefer'in devlete karşı halkın aleyhine çıkarıcı tavrı Taşbaş'ın şu sözleriyle eleştirilir: "Şu bizim Muhtar, şu Hıdır Kahya'nın oğlu gibi bir İblis-i lâin bu yeryüzüne gelmiş değildir. Türlü de-

liliğe, türlü türlü boyalara girer çıkar. Türlü türlü gözdağı verir. Bir anda on tane adamın kisesine bürünür. Demokrat olur, İsmet Paşacı olur. Olur oğlu olur. Onunla başa çıkması epeyce zor."³ Romanda mülkiyet problemi dışında aile sorunlarına da yer verilmiştir. Geleneksel feodal aile düzeninin baskın olduğu romanda Uzunca Ali'nin her şartta annesinin rızasını gözetmesi buna örnektir. Yine Delice Bekir'in hanımı Döndülü Gelin'in çarpık ilişkileri ailevi sorunların başka bir misalidir. Ortadirek romanı; köy hayatını, köydeki mülkiyet ilişkilerini, Cumhu-

riyet'in ilk yıllarında Çukurova'daki kırsal yaşamın parametlerini her haliyle ortaya koymasından köy edebiyatımızda özel bir yere sahiptir. Toplumcu gerçekçi romanları sevenler için ideal bir kitap. Keyifli okumalar.

1- Kabaklı, Ahmet (1997) Türk Edebiyatı, C. V, İstanbul, Türk Edebiyatı Vakfı, s. 398.

2- Çiftlikçi, Ramazan (1997) Yazar-Eser-Üslup, Ankara, TC. Kültür Bakanlığı, s. 234.

3- Kemal, Yaşar (1960) Orta Direk, İstanbul, Remzi Kitabevi, s. 26.

İyi Bir İstihbarat Büyük Devlet Olma Göstergesi mi?

İbrahim Furkan Kanaç
(ASBÜ Hukuk Fakültesi Öğr.)

İstihbarat kavramı zihinlerimizde hep uzak durulması gereken bizim mahremiyetimizi ihlal eden kötü bir mefhum olarak yer edindi. Devletin yahut o büyük ejderhanın bizi istihbarat teşkilatları vasıtasıyla kontrol ettiğini, yönlendirdiğini düşündük. Bunun asli nedeni istihbaratı bilmemek, onu tanımaya çalışmamızdır. Bu noktada istihbaratı kavram olarak tanımak bizlere vazife olmalı ki bu kelimeyi duyduğumuz vakit ürkmeyelim.

Polat safi yeni eseri ile takribi iki yüz yıllık Türk istihbarat teşkilatlanmasını arşiv belgeleriyle olabildiğince objektif bir perspektiften yaklaşılarak akademik şekilde bizlere sunmuştur. Kitabın başında bizlere konu ile alakalı kavramları tanıtarak aşinalık kazandırmakta. Yazar alanın terminolojisini de ikrar etmiş okuyucunun akademik manada terakkisine vesile olabilecek bir metin çıkarmıştır. 1826’larda başlayan süreç, Osmanlı Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılması, Yıldız Teşkilatı’nın kurulması ve II. Abdülhamid’in hafife teşkilatı; milli mücadele yıllarındaki Karakol Cemiyeti ve daha modern bir yapıya bürünmüş Milli Emniyet Hizmeti Riyaseti’nin (MAH) kuruluşundan Milli İstihbarat Teşkilatı’na kadar olan süreç ve dahi 2010 sonrası gerçekleşen reformlar başarılı bir şekilde okuyucuya sunulmuş.

Kitabı başarılı kılan başka bir husus da tasniflendirme noktasıdır. Literatürde genellikle belirli tarihlerle sınırlandırılmış kısa çalışmalar kaleme alındığından günümüze kadar böyle bir sınıflandırma ile karşılaş-

mamıştım. Polat Safi, dört ana dönem ve dört ara dönem olmak üzere tasnif edilmiş olan Türk istihbarat sürecini, daha kolay okunup dönemlerin mukayesesi kolay hale getirmiştir.

Yakın dönem küresel siyasi vakalar ile ilişkiler kurulup istihbarat teşkilatımızın cereyan eden olaylar karşısında nasıl reaksiyon aldığı; dönemsel olarak hangi doktrinleri benimsediği nüfuz alanlarının ne olduğu; istihbaratın iç siyasetle olan ilişkisi somut vakalar üzerinden aralarında illiyet bağı da kurularak bahsedilmiştir.

Bilhassa 2010 sonrası Hakan Fidan ile değişen istihbarat anlayışımızı (bu noktada H. Fidan’ın yüksek lisans tezini okumanızı tavsiye ederim), bölgedeki askeri hareketlenmeler ve beynelmilel hadiseler ile ikrar etmiştir. Yakın coğrafyamızla olan ilişkiler de bir “İR”ci

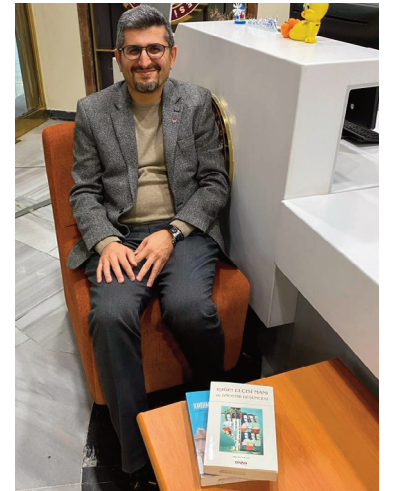
gözüne sahip olan Safi tarafından kitaba yansıtılmıştır.

MOSSAD ile HUMINT protokolünün sonlandırılması; Hakan Fidan’ın kimliği; MİT’teki idari, teknik, hukuki ve operatif dönüşüm; MİT’in Suriye, Irak, Libya, Karabağ ve Somali’deki faaliyetleriyle istihbarat diplomasisi çalışmaları; FETÖ, PKK ve DEAŞ’a karşı yürütülen mücadele; Rusya Federasyonu, İsrail, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan ve İran’a karşı icra edilen istihbarata karşı koyma operasyonları; paramiliter faaliyetler ve lider kadrolara yönelik hedef odaklı operasyonlar gibi birçok önemli konuya dair hem merakınızı giderecek hem de ilgi uyandıracak ayrıntıları bu kitapta bulabileceksiniz.

Kitabın bir diğer güzel yanı da görsel materyaller ile zenginleştirilip tarihi vesikalara da yer verilmesidir. Bunun yanında QR kod teknolojilerinden de istifade edilmiştir.

Esasında her yiğidin kalem oynatmaktan imtina ettiği konuları yazan Polat Safi, genel hatlarıyla okuyucuyu aydınlatan ve ufkunu genişleten bir eser ortaya koymuştur. Bahsedilen nedenlerden ötürü başarılı bir çalışma olduğunu söylemek mümkün bu nedenle gönül rahatlığıyla okumanızı tavsiye edebilirim.

HOCALARIMIZ KÜTÜPHANEYE KİTAPLARINI BAĞIŞLADILAR

Üniversitemizin yeni öğretim üyelerinden İletişim Felsefesi Doçenti Ayşegül Doğruca ayağının tozuyla kütüphanemizi ziyaret ederek kitaplarını hediye etti. ASBÜ İletişim Fakültesi Yeni Medya ve İletişim Bölümünde göreve başlayan hocamız, felsefe üzerine yaptığı çalışmalarıyla bilinmektedir.

Ayşegül Doğruca, kendi kitapları ile birlikte yakın zamanda kaybettiği beyi rahmetli M. Fatih Doğruca’nın da kitaplarını kütüphaneye hediye etti.

Doğruca, 2004 yılında Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümünden mezun oldu. 2015 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri alanında doktorasını tamamladı. 2008 yılında başladığı öğretim üyeliğini Akdeniz Üniversitesinde Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümünde sürdürdü.

“Nihat Keklik ve Hikmet Binası” ile Wittgenstein Üzerine” isimli iki kitabı bulunan Doğruca, tarihi bir binada hizmet veren kütüphanenin çok otantik ve insanı etkileyici bir yer olduğunu söyledi.

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Ana Bilim Dalı’nda yeni göreve başlayan Doçent Doktor Mehmet Alıcı kütüphanemizi ziyaret ederek kitaplarını imzalayarak hediye etti. Profesörlük ünvanını üniversitemizde alan Mehmet Alıcı sık sık kütüphanemizde çalışmalar yürüten ender üretim üyelerinden biridir. Kendi odasından çok kütüphane okuma ve çalışma salonu kullanan Alıcı, kütüphanenin okumak ve düşünmek için en uygun yer olduğunu eski Sümerbank binasının ise insanı gerçek bir tarihi diyara götürdüğünü söylüyor.

Alıcı, Nisan 2023’ten bu yana Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi’nde görev yapmaktadır. Başta Mecûsilik, Maniheizm olmak üzere İslam Öncesi Kadîm İran Dinî Gelenekleri üzerine çalışan Alıcı’nın doktora tezi “Kadîm İran’da Din: Monoteizmden Düalizme Mecûsî Tanrı Anlayışı” (Ayışığı, 2012, Mîlel-Nihal 2021) ikinci baskısını yaptı. Gnostik bir gelenek olan Maniheizm üzerine yaptığı araştırmalar “Işığın Elçisi Mani ve Gnostik Düşüncesi” (DivanKitap, 2018) adıyla yayına dönüştü.

Zümre Gizem Yılmaz'ın Kozmik Koreografi: Bedenlerin Element Dansı

Ar. Gör. Tuğba Şimşek
(Yabancı Diller Fakültesi)

“Kozmik koreografi” olarak adlandırdığı bu kitapta Zümre Gizem Yılmaz, evrenin sonsuzluğunda sürekli devinim ve dönüşüm içinde olan canlı ve cansız tüm varlıkların ve oluşların eyleyiciliği (agency) ve birbiriyle iç içe geçen etkileşimlerini tartışmaktadır. Yılmaz'ın tanımına göre eyleyicilik, “bir oluşumu aktif bir şekilde etkileyip değiştirmek anlamına” (55) gelir ve “insana özgü değildir” (55). Posthümanizm ve Elementler Ekoeleştirisi kuramları çerçevesinde, insan merkezci bakış açısını yanlış bir tutum ve inanış olarak değerlendiren Yılmaz, insanın evrenin iç içe akan kozmik koreografisinde üstün değil ancak bu akışın bir parçası olabileceğini savunur. Günümüz dünyasında doğaya verilen zararların yaşam ve dünya üzerindeki etkilerini ve bunların doğurduğu sonuçları düşündüğümüzde, insanın evrenin ayrılmaz bir parçası olduğunu anlamak güç değildir. İnsan merkezci bakış açısının kırılıp farkındalığın artması gerektiğine inanan bu çalışma, salgın ve iklim krizlerine dikkat çekerek bugünün dünyasıyla geçmiş arasında köprü kurar. Yazar, anonim Ortaçağ destanı Beowulf, Christopher Marlowe'un Doktor Faustus ve William Shakespeare'in Hamlet ile Fırtına eserlerinde sırasıyla su, toprak, hava ve ateş elementlerinin insan üzerindeki eyleyiciliklerini inceler. Rönesans metinlerinin yanı sıra Ortaçağ'dan da bir metin seçerek çağlar boyunca insan, doğa ve evrenin devam eden iç içeliğinin altını çizer. Posthümanist eleştirinin sorguladığı Antroposen çağın kadim düşünceye uzanan geçmişini aktaran Yılmaz, insanın eyleyiciliği yanında evre-

nin, spesifik olarak elementlerin insan üzerindeki etkisini edebi metinler üzerinden inceleyerek argümanını destekler.

Çalışmanın giriş bölümünde kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde kadim düşünce, Rönesans felsefesi, Aydınlanma felsefesi ve Posthümanist felsefe kapsamında insan tanımı, insan ve insan olmayan ayrımı sorgulanıp yeniden değerlendirilmiştir. Özellikle Aydınlanma çağında René Descartes'ın zihin-beden düalizmiyle insan aklının ve düşünmenin üstün olduğu anlayışı benimsenerek insan ve insan olmayan ayrımı kesin çizgilerle çizilmiştir. Kadim öğretilerde, eski maddecilik ve Anadolu tasavvuf düşüncesinde bu tarz bir ayrımın olmadığını dile getiren Yılmaz, Karen Barad'ın madde-anlam dolanıklığına (entanglement) işaret ederek evrende sürekli bir dönüşüm olduğunu, her canlı ve maddenin bu dönüşümün bir parçası olduğunu vurgular: “[İ]nsan hariç milyonlarca farklı eyleyicinin rastlantısal olasılıklarla oluşturduğu evreni ve içindeki minik bir nokta olan dünyamızı düşündüğümüzde insanı tek eyleyici aktör olarak düşünmek son derece yersiz ve mantıksız olmaktadır” (44). Posthümanist tartışmaların birçoğu kadim bilgide ve kadim bilgiyi yeniden keşfeden Rönesans hümanizmde görülür. Bu noktada Yılmaz, kadim zamanlardan itibaren var olan insan ve evren iç içeliğinin nasıl olur da kendisini insan merkezci bir anlayışa teslim ettiğini sorgulamaktadır.

Birinci bölümde, evrenin kaynağını araştıran Thales, Anaksimenes, Klofonlu Ksenofanes ve Efesli Heraklitos gibi Yunan filo-

zofların tekil dünya anlayışını benimsediği ve bu filozofların sırasıyla su, hava, toprak ve ateş elementlerinin evrenin özü olduğuna inandıklarını ama Empedokles'in tekilci anlayıştan sıyrılarak çoğulcu bakış açısıyla evrenin temelini dört elementten oluştuğu düşüncesini benimsediği ele alınmaktadır. Sadece Batı edebiyatı ve felsefesiyle sınırlı kalmayan Yılmaz, özellikle Yunus Emre ve Mevlana Celaleddin Rumi'nin şiirlerinden yola çıkarak Batı felsefesindeki beden-zihin karşıt ikileminin Anadolu kültüründe olmadığını altını çizer; Anadolu kültürünün Platonun kozmik algısıyla bir olma arzusu dolayısıyla benzer olduğunu öne sürer. Kadim düşünürlerin yanı sıra Marifetname (Erzurumlu İbrahim Hakkı), Ekoeleştirisi ve Shakespeare (Simon Estok), Elementler Ekoeleştirisi: Toprakla, Havayla, Suyla ve Ateşle Düşünmek (Jeffrey J. Cohen, Lowell Duckert), İnsanın Fabrika Ayarları: Beden (Sinan Canan), Posthümanizm: Kavram, Kuram, Bilim-Kurgu (Başak Ağın) ve Naturans: Yeni Ontolojiye Doğru (Çetin Baluniye) gibi eserlere değinerek insan merkezci anlayışı sorgulayıp ortak kozmik bir bilinç oluşması gerektiğini savunur.

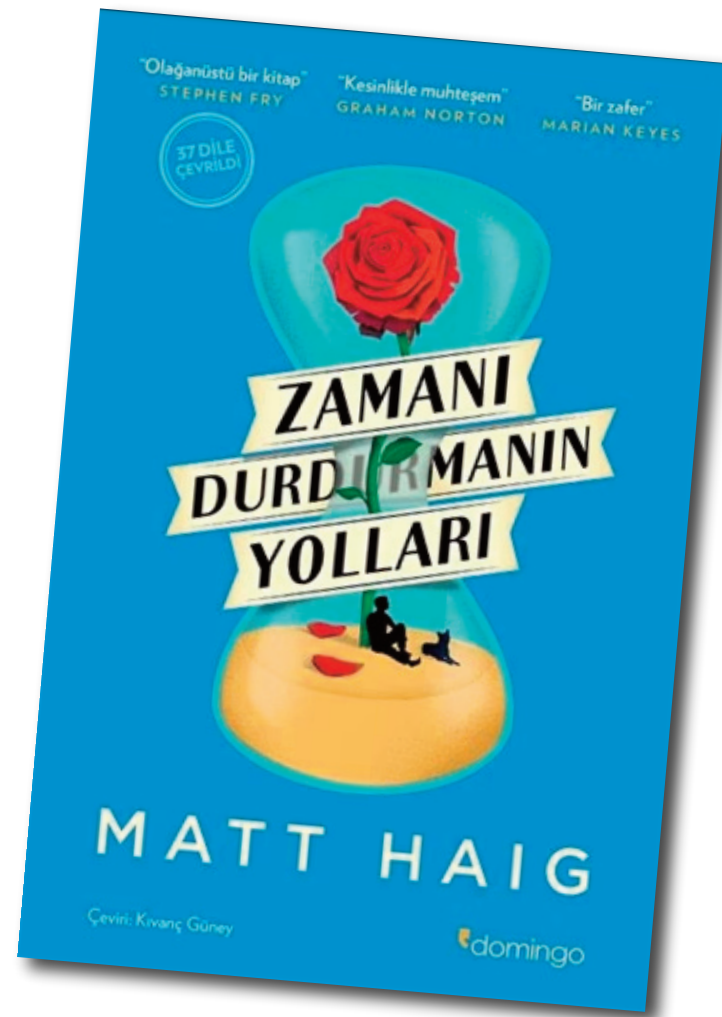
İkinci bölüm toprak ve beden döngüsünü, Shakespeare'in Hamlet adlı eserinde ölüm ve delilik teması üzerinden tartışır. Yılmaz bu bölümün girişinde Serenella Iovino ve Serpil Oppermann'ın kuramsallaştırdığı “öykülü madde” (65) ve Karen Barad'ın sürekli etkileşim ve değişim anlamına gelen “içten etkiye” (intra-action) (66) kavramlarına dikkat çekerek be-

denin toprağa ve bedenden beslenen toprağın da farklı birçok oluşuma dönüşmesindeki süreci anlatır. Bu bağlamda Simon Estok'un insanın doğa karşısında hissettiği korkunun ifadesi olan ekofobi tanımına değinerek insanın doğayı anlayıp hakkında bilgi edinme ve onu şekillendirme arzusunu insan merkezciğin doğal bir sonucu olarak değerlendirir. Bu bilgiler ışığında Hamlet'in ölüm ve ölümlülüğe olan takıntısı tartışılır. Özellikle mezar sahnesinde kafataslarına bilye gibi davranan mezarlıca izleyen Hamlet “ölümün maddesel eyleyiciliğiyle yüzleşir” (80). Ayrıca kontrol dışı ve tahmin edilemez olan delilikle ekofobi arasında bir paralellik kuran Estok, deliliği insan merkezci anlayışı altüst eden bir durum olarak görür. Sonuç olarak Yılmaz, ekosisteme karışan bedende aslında var oluş ve yok oluşun olmadığını, sürekli devinim ve dönüşüm içinde olan bir sistemin varlığını gösterir.

Üçüncü bölüm, görünmez olan havanın var olma durumu göz ardı edilse de bu gaz oluşumunun evrende, kültürel oluşumlarda ve insan bedeninde kozmik dengeyi sağlayan eyleyiciliğinin vazgeçilmez bir gerçek olduğunu Shakespeare'in Fırtına adlı eseri üzerinden tartışır. Nefes alış, döngüsel özelliğinden dolayı, kozmik bir alışveriş olarak nitelenir. Eseri denizin, fırtınanın ve rüzgârın eyleyiciliği çerçevesinde inceleyen Yılmaz, dönemin sömürge faaliyetleriyle birlikte keşif arzusu ve pazar arayışı ve bunun sonucunda ortaya çıkan ekoloji emperyalizmine değinir. Burada dikkat çekilen en önemli noktalardan biri havanın toksik maddeler sebebiyle hastalıkları barındıran ya da

taşıyan bir eyleyici olarak görülmesidir. Yılmaz böylece dönemin hava kirliliğine ve bununla ilişkili hastalık kaygılarına Shakespeare'in dikkat çektiğini vurgular.

Dördüncü bölümde, varlığın vazgeçilemez bir unsuru olan suyun, farklı hallerde evrilerek ve eyleyerek kozmik koreografinin inkâr edilemez bir parçası olduğu vurgulanır. Küresel ısınmayla iklim krizinin ortaya çıkması, su kaynaklarının azalması veya yok olması ve bunun sonucunda canlıların neslinin tükenmesinin yine dünyanın kendi hakimiyetinde olduğunu sanan insanın eyleyiciliği sonucu meydana geldiği ifade edilir. Birinci bölümde de belirtildiği üzere kozmik bir bilince ve farkındalığa sahip olunmasıyla ancak bu koreografinin düzeni korunabilir. Bu bölümde Anglo-Sakson destanı Beowulf'u inceleyen Yılmaz, suyu, insan ve insan olmayan varlıklar veya yaratıklar arasında bir köprü olarak değerlendirir. Evrimsel olarak suda yaşaması mümkün olmayan insanlar, bilinmez derinlikler barındıran suyu tehlike olarak görür ve ekofobik bir tutum sergilerler. Ayrıca bataklık alanın özellikle altını çizen Yılmaz, medeniyetten uzak, bilinmez, vahşi ve pis olan bataklığın, Beowulf'un Grendel'in annesini öldürdüğünde temiz bir göle dönüşmesi, insanın yeniden kendi üstünlüğünü ispat ettiği bir sahne olarak karşımıza çıkar. Bu bölümde insanın kendine tehdit olarak algıladığı canlı ya da cansız madde ve şeylere karşı yok etme hakkı olduğu dü-

Kaç ömür gerek yaşamayı öğrenmek için?

Esmâ Ruveyda Aslan
(Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.)

metini bilmeyi; yaşananların veya yaşanacakların kendi “an”ında güzel olduğunu, hafıza ve belleğin hafıza ve bellekten öte insanın geçmişinin izlerinin ve hatıralarının kim olduğunu nereden geldiğini anlatan önemli bir unsur olduğunu, sonsuz yaşamın getirdiği izolasyonu ve yalnızlığı, en mühimi de değişim ve dönüşümü büyüme ve kişisel bir dönüşüm ile anlatır.

Matt Haig’in etkileyici dili bilim kurgu ve fantastik öğelerle harmanlanarak okuyucuyu derin bir sorgulamaya iter. Değişmeyen tek gerçeğin değişim olduğunu meselenin uzun yaşam değil yaşamın kendisi olduğunu anlatan bu kitap, geçmişimizden dilediğimiz kadar kaçalım eninde sonunda bununla yüzleşmek zorunda olduğumuzu da bize Tom’un hayatından kesitlerle gösterir. Ölümden korkar ölümsüzlüğü deli divane ararken, birilerine hapsirdiğinde “çok yaşa” derken aslında bu uzun yaşamın nelere sebebiyet verebileceğini 15. yüzyılda vebayı, 16. yüzyılda cadı avlarını gören, Scott Fitzgerald ve Shakespeare gibi 21. yüzyıla kadar adını duyuran önemli kişilerle oturup kalkan Tom sayesinde görebileceksiniz.

“Müzik zamanla ilgilidir” dedim. “Zamanı kontrol etmektir.”

Lavtayı bıraktığında, bir an düşünceli göründü ve şuna benzer bir şey söyledi: “Bazen zamanı durdurmak istiyorum. Kimi zaman, mutlu bir anımda, kilise çanlarının bir daha hiç çalmasını istiyorum. Bir daha hiç pazara gitmemeyi istiyorum. Sığırcıkların havada asılı kalmasını istiyorum... Ama hepimiz zamanın merhametine kalmışız. Aslında bütün teller bizim, değil mi?”

Matt Haig, İngiliz yazar ve romancıdır. Edebiyat kariyerine çocuk ve genç kitaplarıyla başladı, ancak yetişkin romanlarıyla daha geniş bir okuyucu kitesine ulaştı. Depresyon ve zorlu yaşam deneyimleri, eserlerine derin bir insanlık ve empati katmıştır. “Neden Yaşıyoruz ve Neden Ölüyoruz?” gibi düşünce provokatörü eserleri ve “Zamanı Durdurmanın Yolları” gibi romanları ile tanınır. Haig, eserleriyle insan psikolojisi, yaşamın anlamı ve insan ilişkileri üzerine düşündürücü ve etkileyici eserler sunmaktadır.

Zamanı Durdurmanın Yolları (How to Stop Time), 41 yaşında sıradan bir tarih öğretmeni gibi görünen ama herkesten gizlediği hastalığı nedeniyle tam 400 yıldır hayatta olan Tom Hazard’ın serüvenini anlatır. Tom, kendisi gibi bu hastalığa sahip insanların olduğu Albatros adı verilen cemiyetin üyesidir. Bu cemiyetin belli başlı kuralları vardır. Üyelerin dikkat çekmemesi için yaşadıkları yerleri ve kimliklerini düzenli olarak değiştirmeleri gerekmektedir. Cemiyetin başlıca kuralı ise şöyledir: “Sakın aşık olma. Bağlanma.” İçsel çatışmalara sebep olan bu kural, Tom’u da zorlar ve okuyucuya Tom’un mücadele dolu yaşamını yakından izleme fırsatı sunar. Tom Hazard, birden fazla kişiliğin hayatını yaşayan fakat her aynı sokaktan

geçtiğinde aynı anılara giden tek bedende 400 yıllık hayatı barındıran ve hatta yeri geldiğinde ölümsüzlüğün ölmesini isteyen bir karakterdir. Onun tek isteği normal, sıradan bir hayat sürbilmektir. Kimliği sürekli değişen Tom’un bitmeyen geçmişinin kendisine nasıl bela olduğunu ve özellikle aşk, sevgi kısaca insan ilişkileri konusunda uzun yaşamın ne denli acılar doğurduğunu okuyacaksınız bu kitapta. Yeri geldiğinde geçmişte yaşayacak Tom ile yürüyeceksiniz eski sokakları, yeri geldiğinde kendinizi göreceksiniz Tom’un hayatında.

Kitabı incelediğimizde “Zamanı Durdurmanın Yolları” özünde zaman, kimlik, ölümlülük ve insan bağının gücü temalarını irdeliyor. Gerçekten yaşamının ne anlama geldiği ve zamanın kaçınılmaz geçişi karşısında bile hayatlarımızda nasıl amaç ve anlam bulabileceğimiz hakkında sorular soran dokunaklı ve düşündürücü bir roman. Kitap zaman algısını aşka, hayata, mücadelelere, insana uyarlayarak anlatıyor ve ölümsüzlüğün ölümlülüğünü de vurguluyor. Zaman, aslında ne değerli ve dozunda bir kavramdır da haberimiz yoktur dedirten Zamanı Durdurmanın Yolları; insan ilişkilerinin yaşamdaki en değerli öğeler ve yaşama, anlamı katanın asıl kaynağı olduğunu, anın kıy-

şüncesi ve arzusu net bir şekilde görülür.

Beşinci bölümde Christopher Marlowe’un Doktor Faustus eseriyle ateş elementinin psikolojik, bedensel ve çevresel eyleyciliğiyle insan hayatındaki konumu incelenir. Yılmaz, ateşi “dönüşümün ve ilerlemenin cisimleşmesi” (142) olarak görür. Yaratıcılığı, aydınlığı ve yıkıcılığı içinde barındıran ateş, insan için yıkıcı ve cezalandırıcı eyleyici olarak görülebilir ki savaşlar, ölümler veya cehennem algısı buna örnek sayılabilir. Ateş, Doktor Faustus’un dünyevi ve ilahi bilgiye hâkim olma arzusu yolunda engelleri kaldıran bir eyleyicidir. Bu oyun ateşin, madde ve anlamı dönüştürme eyleyciliği üstünde durur. Ayrıca cehennem algısında var olan yanma imgesi, ateşin psikolojik uzantısını temsil eder. Sonunda ateşle yok olan Faustus, kozmik koreografinin dönüşen bir parçası olur ve insan merkezli tutum, yanmasıyla son bulur.

Sonuç olarak Yılmaz, insanın üstün varlık olduğuna dair kendisinin yaratmış olduğu algıyı, dört elementi dört ayrı eserde inceleyerek tartışmıştır. Kitabın birçok yerinde de belirtildiği gibi ancak insan merkezci bakış açısı ve tutumun değişmesiyle var olan ekolojik problemlere çözüm bulunabilir. Ayrıca altını çizmek gerekir ki insanın hâlihazırda doğaya ve evrene vermiş olduğu zararlar günbegün artmaktadır; insanlar bunu düzeltmek yerine yaşanan felaketleri ahlaki ve dinsel çöküşle ilişkilendirerek kendilerini çözümünden çok uzak bir noktada konumlandırmaktadırlar. Bu tutumun yeniden değerlendirilip değişmesi gerekmektedir. Yılmaz’ın kitabı, insanın kendine dönüp evrende tek bir eyleyici olmadığını savunan bir çalışmadır. Alanda yapılan çalışmaları ayrıntılı bir şekilde inceleyip yorumlayan Yılmaz, Anadolu kültürü ve eserlerine de vurgu yaparak diğer çalışmalar arasında alana farklı bir perspektif sunmuştur.

İnsanın yitik hazinesi SUKUNET

Fatma Betül Oğuztürk
(Edebiyat Eleştirmeni)

Sen yavaşladığında her şey düzelecek...

Ne kadar hızlı olursan hayatı o kadar erken ve kuvvetli yakalarsın gibi geliyor. Ne kadar hızlı olursan o kadar başarılı ve kazançlı olacağına inanıyorsun. Hayatta kalabilmenin tek çaresi, çağın hızına ayak uydurabilmek diye düşünüyorsun. Oysa sen hızlandıkça, stres ve kaos artıyor sadece... Sen hızlandıkça çözümsüz görünen sorunlar, kaygı ve belirsizlik çoğalıyor. Çözmek için daha da hızlandığında, çözümsüz bir hal alıyor her şey...

Ne zaman çözümcü, üretken, başarılı, kazançlı ve en önemlisi de sağlıklı olursun biliyor musun?

Yavaşladığında...

Çünkü sakinliğin içinde çözüm vardır, çare vardır, yaratıcılık ve fikir vardır. Sakinlikte bilgelik, bilgelikte anlam ve değer vardır.

Sakinlik "detay" demektir ve unutmaya ki farkı yaratacak olan da yine detaylardır. Çünkü detayda fırsatlar vardır.

Çağımızın insanı, ihtiyaç duyduğu fırsatları, çareleri, huzuru, güveni, sağlığı, başarıyı ve ilhamı hızın içinde kaybetti.

Oysa sükûnette beklemeye devam ediyor hepsi...

Bu kitap sükûnete verilecek

emeğin yol rehberidir işte.

Yaşamak Sakinlik İster kitabını ismi, üzerindeki caretta caretanın uyumu ve yukarıdaki tanıtım bülteni için almıştım iyi ki de almışım dediğim kitaplarımdan biri oldu. 216 sayfadan oluşan Özgür Bacaksız'ın yazdığı akıcı, sade bir dille yazılmış olan eser, altını çizerek okuduğum kitaplarımdan birinin yerini aldı.

Hız çağında yaşarken her şeye koşturmak zorunda hissedip her şeye yetişmeye çalışırken aslında hiçbir şeye yetişemediğimizi bazen durup kendimizle baş başa kalmamız gerektiğini hatırlatan güzel bir kişisel gelişim kitabı. Kitabı okurken gerçekten durup düşünüyor insan hayatını sorguluyor, hiç kendimle baş başa kaldım mı acaba diyor. Ben sakın bir hayatım olduğunu düşünürdüm ancak fark ettim ki hiç kendimle baş başa kalmamışım, kaçmışım içimdeki sestem onu dinlemekten korkmuşum. Kitabı okudukça o sesi dinlemeye başlıyor insan, kendini buluyor kendi için yaşamaya başlıyor. Sakin insan oluyor. Sakin insan ne demek onu öğreniyor.

"Yaşamak, sakinlik istiyor. Öğrenmek, sakinlik istiyor. Sevgi, sakinlik istiyor. Anlamak, sakinlik istiyor. Karar vermek, sakinlik istiyor. Risk almak, sa-

kinlik istiyor. Sakin değilsen yorulursun. Sakin değilsen kayıp olursun" syf14

Kitap biterken son cümleler: Lütfen kendini dinle. Lütfen kendine zaman ayır. Lütfen içindeki sese kulak ver. Lütfen sosyal medya ile ilişkini limite. Lütfen sakinliği ve sessizliğin gücüne inan. Lütfen bir karar almadan önce dur, bekle, sakinleş. Lütfen acele etme. Lütfen sakın kal. Çünkü yaşamak sakinlik ister.

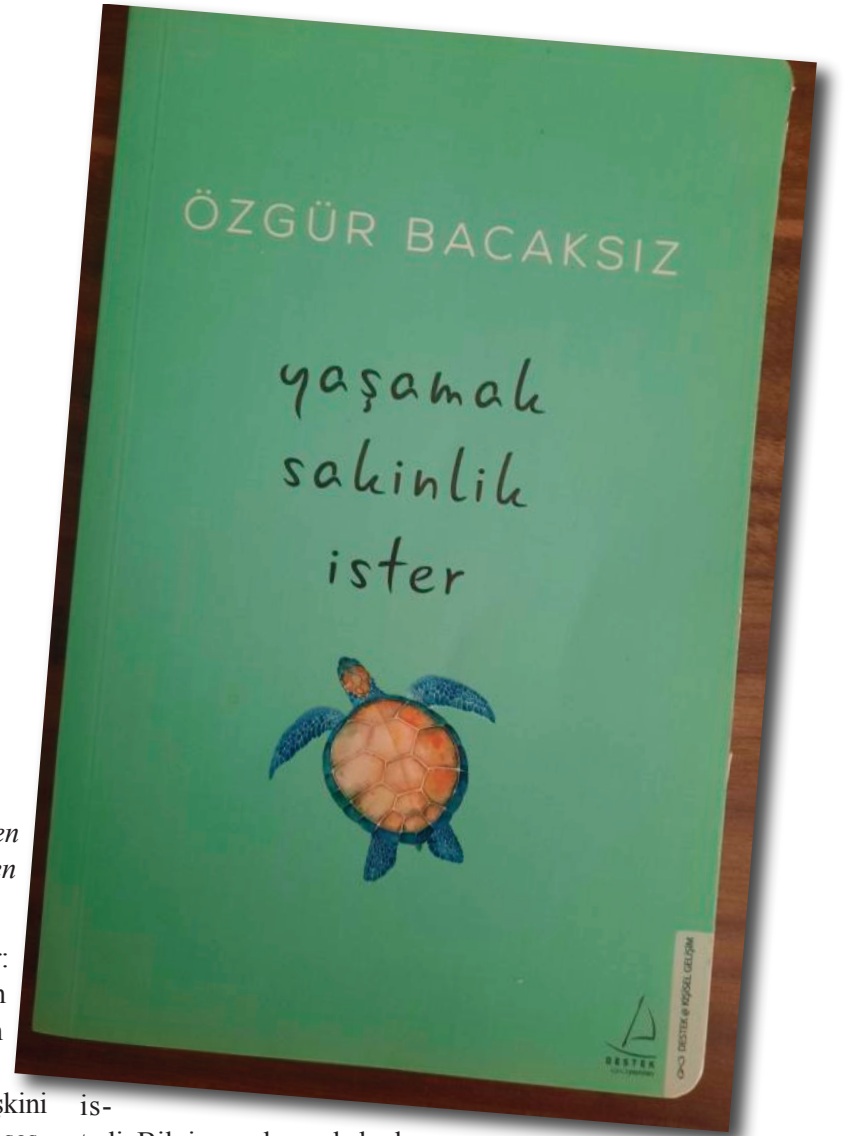
ÖZGÜR BACAKSIZ KİMDİR?

1987 yılında Diyarbakır'da dünyaya gelen Özgür Bacaksız ilk, orta ve lise eğitimini Hatay'da tamamlamıştır. Emekli öğretmen bir baba ve ev hanımı bir annenin çocuğudur. Özgür Bacaksız üniversite eğitimini Adıyaman Üniversitesi Muhasese Bölümü'nde almış, daha sonra Açık Öğretim Fakültesi Felsefe bölümünü okumuştur. Yaşamak Sakinlik İster adlı son kitabı raflarda yerini almıştır.

İncelediği ve ilgi duyduğu alanlar.

Psikoloji, felsefe, sanat, sosyoloji, kişisel gelişim, tarih.

Üniversite öğrencisi olduğu günlerde, ev arkadaşları batak oynarken o kitap karıştırıyordu. En sevdiği paragrafların altını çizmekle yetinmedi, paylaşmak

is-
tedi. Bilgisayar başında bu kadar boşa zaman geçirme eleştirileri altında, Felsefe Kulübü adında bir Facebook grubu kurdu. 50 arkadaşıyla başlayan kulüp, 4 yılda 1.700.000 üyeye ulaştı. Üye sayısıyla, Türkiye'nin en büyük felsefe kulübü oldu. Facebook'ta açılan tüm beğen sayfaları içinde ilk 10 a girdi. 25 yaşında ilk kitabı yayınladı. En beğenilen felsefi sözleri, Bilgelikle Yaşama Sanatı adıyla kitaplaştırdı.

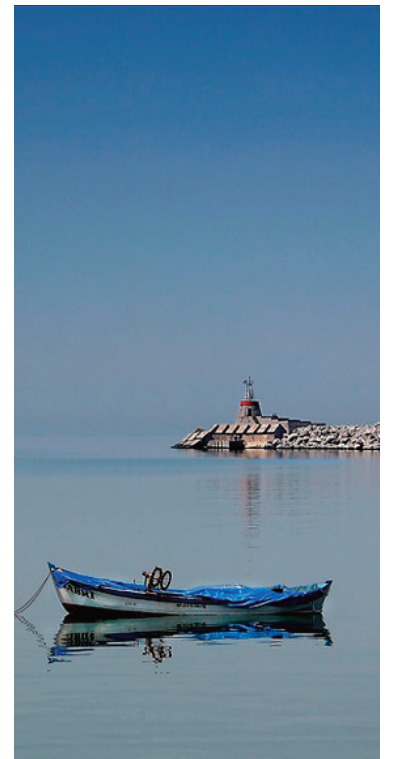
YAŞAMAK SAKİNLİK İSTER KİTABINDAN ALINTILAR:

"An'a dikkat etmek ve "an'ı fark etmek çok önemli... Mindfulness tekniklerin temelinde "an'ın içine sığan her şeye dikkat kesilmek gerekiyor. Üstelik sadece iyiye, güzele, pozitifeye değil, negatife, kötüye ve acıya da dikkat kesilmek lazımdır. "An'ın içinde olan her şeye dikkat etmek ve odaklanmak, temel prensip... Bu kabiliyetini geliştirdiğinde aslında her şeyin geçici olduğu ayrımını yapmaya başlayabiliyor insan..."

"Bazen kötü hissetmek iyidir.

Zaman zaman kırılmak. Her zaman herkesin olmanı istediği o neşeli kişi olmamak sorun değil. Kimseyle konuşmak istememek de öyle. Gözyaşlarını tüketinceye kadar kalbinin ağlamasına izin vermek de sorun değil. İnsan olmak güzeldir."

Huzuru kendinde bulamazsan bir başkasında bulamazsın

Mana peşinde koşmak hayata tutunmanın yollarından biri mi?

Selda Nergiz (İlahiyat Fakültesi İdari Per. Şef)

Avusturya asıllı olan Victor E. Frankl Viyana’da doğmuştur. Victor Frankl Psikiyatr eğitimini Viyana’da tamamladıktan sonra 1928 yılında Gençlik Danışma Merkezi’ni kurmuştur. 1938 yılına kadar bu kurumun yöneticiliğini yapmıştır.

1942 yılından 1945 yılına kadar ailesini kaybettiği Auschwitz ve Dachau’daki Nazi toplama kamplarında yaşamıştır. Tüm dünyayı dolaşan Frankl Avrupa, Latin Amerika, ABD’de çeşitli kurumlarda eğitim vermiştir. Victor Frankl aynı zamanda Viyana Psikoanalizinde Üçüncü Okulun kurucusu.

Frankl, bütün yayınlarını okuduğu Freud’un psikanalitik gruplarına da katılarak düşüncelerinden etkilenmiştir.

Victor Frankl’in İnsanın Anlam Arayışı kitabı, onun “Freud ve Adler”den sonra psikoanaliz alanında en dikkat çekici ismi olarak anılmasını sağlamıştır. Bu eser 1946 yılında 30 farklı dile çevrilmiştir.

Victor Frankl’in başlangıçta kitabını isimsiz (anonim) olarak, kampta kendisine verilen numarasını kullanarak yazmayı planlamıştır. Anacak isimsiz yayımlamanın eserin değerini düşüreceğini düşünerek kitabına “İnsan Anlam Arayışı” ismini vermiştir.

20. yüzyılın psikiyatrları arasında önde gelen isimlerinden biri olan Frankl bu kitabı toplama kampındayken kendisi ve

çevresindeki insanların yaşadıkları olumsuz olayları gözlemleyip gizlice notlar alarak kaleme almıştır.

Yazar kitapta kamplardaki insanların yaşadıkları olayları gözlemleyerek ve gözlemlerinden hareketle logoterapi yöntemini nasıl bulduğunu ve logoterapideki paradoksal niyet ile düşünce odağı adında iki teknik geliştirdiğinden bahsetmektedir.

Eserde iki yüz kişiyi alabilecek şekilde inşa edilmiş barakalara bin beş yüz tutuklu tıkıştırıldığı, uzanmak şöyle dursun oturmanın bile mümkün olmadığı, üşüyen ve karnı aç insanların numaralar verilerek kimliksizleştirilmeye çalışıldığı anlatılmaktadır.

İnsanların yaşadıkları olumlu veya olumsuz olayları karşılaştırarak psikolojik olarak zaman kavramının ne kadar çelişik olduğu üzerinde durulmaktadır.

Bir amaç olduğu zaman hayatın bir anlamı bulunabileceğini vurgulamıştır. Kampta yerine getirilmesi gereken görevleri olduğunu bilen insanların, yaşama şansı en yüksek insanlar olduklarını, kamptaki tutukluluk sürelerinin belirsiz olması ise psikolojik olarak insanların yaşama direncini kırdığını gözlemlemiştir.

Kız kardeşi hariç tüm ailesini ve her şeyini kaybeden, çeşitli eziyetlere maruz kalan her an ölüm tehlikesiyle burun buruna

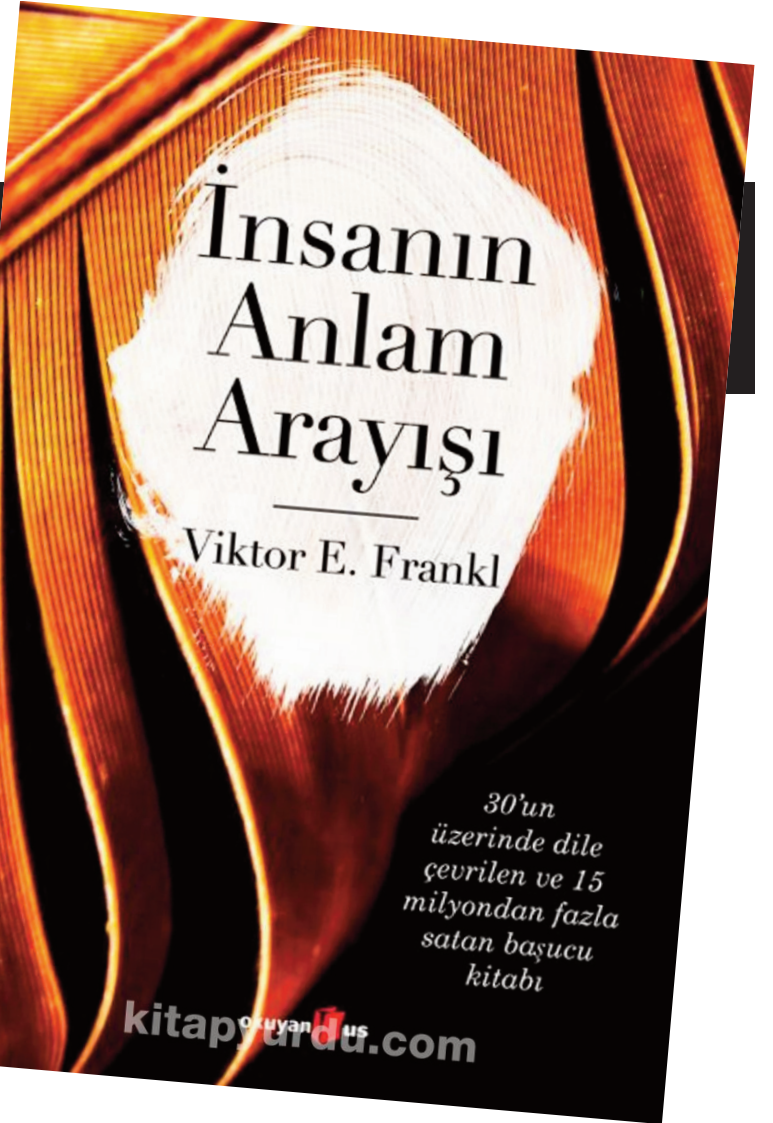
yaşayan yazar, özlediği eşine bir gün kavuşma hayali ile kitabını oluşturmak için tuttuğu notlar onun yaşamı nasıl sürdürmeye değer bulabildiğinin bir nevi cevabıdır.

Eserde kamp koşullarından ziyade kendi canından başka kaybedecek hiçbir şeyi olmayan insanların ruhsal yolculuğu gözler önüne serilmektedir. Toplama kamplarındaki zor fiziksel koşullara eşlik eden açlık, susuzluk, şiddet, gaz odalarında yakılarak öldürülme korkusu ve ne kadar süreceği belli olmayan tutsaklık insanları umutsuzluğa düşürmektedir. Geleceğe dair hiçbir beklentisi olmayan bu insanlar için hayat anlamsızlaştığından ruhen daha çok geçmişte yaşamayı tercih etmektedirler.

Geleceğe inancını yitiren tutuklunun manevi bağımlılığını yitirerek kendi çöküşüne göz yumduğu, ruhsal ve fiziksel çöküşüne teslim olarak bir tür duygu yitimi yaşadığı şu sözlerle ifade edilir:

“Bu psikoloji alanında çok duyduğumuz gerçek şu ki böyle bir ortamda yaşanan duygu yitimi gibi tepkiler anormal bir duruma verilen normal tepkilerdir. Tutuklu zamanla duygularını köreltir ve kamptaki eziyetlere karşı duyarsızlaşır.”

İnsanın ruhsal durumuyla, cesareti ve umudu ya da bunların bulunmayışıyla vücudunun ba-

ğışıklık sistemi arasında yakın bir ilişki olduğunun, umut ve cesaretin birdenbire yitilmesinin öldürücü bir etkisi olabileceğinin altı çizilmektedir.

Kamptaki zorlu hayat koşullarından sonra özgür kalan insanların normal hayata uyum sağlamakta zorlandıkları şu cümlelerle ifade edilmektedir

“Barakamızda akşam tekrar bir araya gelince, birisi bir diğerine “Anlat bakalım bugün eğlendin mi? diye sordu gizlice. Doğrusu hayır! diye karşılık verdi diğeri utana sıkıla, çünkü hepimizin benzer şeyler hissettiğini bilmiyordu. Kelimenin tam anlamıyla, eğlenme, hoşnut olma yeteneğimizi kaybetmiştik; bunu yavaş yavaş tekrar öğrenmemiz gerekecekti.”

İnsanlığın kurtuluşunun sevgi yoluyla olacağını savunan yazarın, zorlu koşullar arasında her fırsatta istikrarlı bir şekilde kitabı için not tutuşu, kendisi psikolojik olarak ayakta durmakta zorlanırken pes etmek

üzere olan diğer tutukları ayakta tutmak için telkinde bulunarak çaba sarf etmesi çok etkileyiciydi.

Ruhen kişinin kendi içindeki kampa ışık tutan bu kitapta aslında zorluk ve zorunlulukların hayatımıza güzellikler kattığının altı çizilirken, hayata tutunma direncimizi psikolojik olarak nasıl arttırdığı vurgulanmaktadır.

Eserde hayatta gerçekten bir anlam varsa, acıda da anlam olması ya da anlamlandırılması gerektiği, acının da yaşamın kader ve ölüm kadar silinmez bir parçası olduğunu bize hatırlatılmaktadır. Acı ve ölüm olmaksızın, insan yaşamını tamamlamış olmaz.

İnsanlar en kötü koşullarda bile hayatta kalma yolunu seçme özgürlüğü ellerinden alınsa da ruhsal özgürlüğün ve bağımsızlığın içimizde bir yerlerde saklı olduğuna ve bunun hiçbir şekilde elimizden alınamayacağı anlatılmıştır.

Refik Halid Karay'ın Romanı "Sürgün"de Çokseslilik

Elif Taştekin (Türk Dili ve Edebiyatı Öğrencisi)

Çoksesli romanlarda yazarın, her karakteri kendi bilinciyle var etme çabası vardır. Çoksesli romanlarda kahramanlar eserde kendi bilinçlerini var etmeye ve ortaya çıkarmaya çalışırlar. Ayrıca her karakterin eşit haklara sahip olduğu ve mümkün olduğunca her karakterin konuştuğunu görmekteyiz. Her karakter birbirinden bağımsız ve kendi bilinçleriyle var olan karakterlerdir bunun yanında okuyucu her karakterin sesini duymaktadır. Sürgün romanında da yazar her karaktere olabildiğince fazla konuşma hakkı vermiştir ve yarattığı tüm karakterler özgür karakterlerdir. Bu nedenle romanda diyalogların büyük bir yer kapladığını görmekteyiz. Romanın başından sonuna kadar hemen hemen her karakterin sesini duymaktayız. Çoksesli romanlarda Sürgün'de de olduğu gibi hep bir kalabalık vardır. Bunun sebebi karakterlerin hepsinin konuşulmasıdır. Ayrıca romanda iç monolog tekniğinin kullanıldığını görmekteyiz. İç monolog tekniği de çoksesliliği oluşturan önemli unsurlardan bir tanesidir. "Seher'i kurtarmak lazım. Fakat nasıl? Ne para bulmaya ne ters yüzü dönmeye ne başkasının yardımını dilemeye imkân var. Hepsinin başı para. Bu hükmü verdiği sırada Osmanlı Bankası'nın tam önünde durduğunu gördü. Banka? Acayip yer!" (Karay 2016: 34). Bu örnekte Hilmi Efendi'nin aklından kendi kendine konuştuğunu yani yazarın iç monolog tekniğiyle de çoksesliliği sağladığını görmekteyiz.

Bahtın, çoksesli romanın yaratıcısı olan Dostoyevski'nin eserlerinde tiplere ve kusursuz kahramanlara yer vermediğini aksine

özgün halleriyle yer alan küçük insanlar yarattığını belirtmiştir. Refik Halid Karay da Sürgün romanında kusursuz, sorunsuz ve yakışıklı bir tip yaratmanın aksine Hilmi Efendi'yi sorunlar yaşayan, sürgün edilen, parasız ve evsiz kalan, çok dikkat çeken bir dış görünüşe sahip olmayan, başkaları tarafından kandırılabilen biri olarak yaratmıştır. O mükemmel, kahraman olabilecek bir karakter değildir. Refik Halid'in bu romanındaki yaşanan olaylar tek bir karakterden ibaret değildir diğer karakterlerin varlığı da fazlasıyla hissedilmektedir. Diğer karakterlerin de hikayelerine, özelliklerine romanında yer vermiştir. "Deli Şair geldi geleli meğerse daha medrese kapısından dışarı adımını atmamış, Nuri Hoca namazdan namaza büyük camiye gider, derli toplu, kıyafetine düşkün bir adam olduğundan yemeğini pişirmek, çamaşırını yıkamak, hatta bir şeye sıcak su doldurup sarığını, mintanını ütümekle vakit geçirir şehirde pek dolaşmazmış. Daim Bey ise aşçı ile baklavacı dükkanlarının karşı karşıya bulunduğu yan sokaktan başka hiçbir tarafta görünmemiş!" (Karay 2016: 25). Romanda geçen bu kısım, yazarın roman içerisinde hemen hemen her karakterin hikayesine, özelliğine yer verdiğini ve varlığını hissettirmeye çalıştığını göstermektedir.

Çoksesli romanlarda çoksesliliği sağlayan bir unsur da çok düzeyliliktir. Çoksesli romanlarda toplumdaki birçok düzey temsil edilmekte, farklı düzeylerden insanlar bir arada bulunmakta ve buna çok düzeylilik denilmektedir. Yani eserde maddi anlamda, yaşam standartları anla-

mında en üst düzeylerden karakterler yer alabilirken alt düzeyden, orta düzeyden insanlar da yer alabilir. Bu karakterler bir arada olabilirler. Refik Halid Karay bu romanında çok farklı düzeylerden karakterlere yer vermiştir. Okurun farklı düzeyden insanları bir arada görmesini sağlamıştır. Örneğin Daim Efendi, Nuri Hoca, Şair Kenan, Hilmi Efendi sürgün edilmiş ve sürgün edildikleri yerde parasız, evsiz kalan insanlardır. Bunun yanında Osmanlı Şehzadesi Kemalettin Bey çok zengin bir insandır, Hilmi Efendi'nin kızı sahnelere çıkan bir kötü kadındır.

Çoksesliliği karakterler üzerinden, onların düşünceleri üzerinden görebildiğimiz gibi mekanlarda da görebilmekteyiz. Kalabalık, her düzeyden insanın bulunduğu, çok fazla kişinin konuştuğu mekanlara çoksesli mekân denilebilir. Refik Halid'in Sürgün isimli romanında da Hilmi Efendi'nin bulunduğu ve gittiği çoğu mekânın çoksesli mekânlar olduğunu görmekteyiz. "Nihayet yirmi kişi kadar güverte yolcusu, hep birden, eşyalarıyla beraber bir mavnaya doldular. Kürek çekenlerin, hamalların ve yanındakilerin yaygarasından sersem olmuştu. Lüzumsuz yere ne kadar bağırıyorlar ne ölçüsüzce öfkeleniyorlar ve neşeleniyor. Konuşulan dilden bir kelime anlamadığına bakarak da halini kimseye anlatamayacağına

hükmetmişti." (Karay 2016: 10). "Hava yağmurlu olunca, limanın iç sokaklarında bir çaycı Acem dükkânı bulmuştu, oraya gidip oturuyordu. Arap olmayan çeşit çeşit müşteriler arasında bir Buharalı hacı, ne milletten olduğu anlaşılmayan bir şeyh, bir Cavalı gemici, bir İranlı Kürt, dükkânın yerlerinden kıvılcımlı has mihmanlarıydı." (Karay 2016: 14). Romanda anlatılan bu iki mekân çoksesli mekân ve ikinci mekândaki insanlar çokdüzeylilik örnek olarak gösterilebilir. Bunun yanında Hilmi Efendi'nin gittiği çayhaneler, kahvehaneler, gezdiği kalabalık sokaklar çoksesli mekânlardır.

Çoksesli romanlarda karakterlerin olaylar ve dünya karşısındaki duruşunu anlamak için yazar farklı olayları aynı anda okuyucuya göstermeyi amaçlamaktadır. Bu durum eşanlılık kavramıyla ifade edilmektedir. Ayrıca eşanlılık, karakterin yalnızca şu an yaşadığına, şu an nasıl davrandığına bakmak, şu anki davranışlarını ve yaptıklarını önceden yaptıklarını düşünerek bir nedene bağlamamaktır. Refik

Halid Karay bu çalışmada ele aldığımız Sürgün romanının bazı kısımlarında farklı olayları okuyuculara bir arada vermiştir. Yani bu romanda eşanlılık vardır. "İrfan Bey'i bana göndereceği yol masrafından kurtarmış olacağım. Habersiz birdenbire karşısına çıkıveririm, şaşar ve sevinir." Bilmiyordu ki bu fikirle memnuniyet duyduğu sırada İrfan Halep'te onun gelişini önlemek, Seher'i uzaklaştırmak için buhranlar geçiriyor, azap ve aşk çekmekte devam ediyordu." (Karay 2016: 170). Yazar okuyucuya bir taraftan Hilmi Efendi'nin İrfan'a inanıp Halep'e gitme planları yaptığını gösterirken aynı zamanda Halep'te İrfan'ın Hilmi Efendi'nin arkasından iş çevirdiğini göstermektedir.

Tüm bunlar çerçevesinde Refik Halid Karay'ın en azından Sürgün isimli bu eserine bakılıp incelendiğinde kendisi için başarılı bir çoksesli roman yazarı ve bu eseri için de başarılı bir çoksesli roman örneğidir denebilir.

Müzeyyen, Nezahat ve İkircikli Biricik -İlhami Algör'ün üçlemesi üzerine-

Deniz Poyraz

(ASBÜ müze personeli)

Çağdaş sonrası edebiyat genel estetik ilkelerin, kuralların, doğruların olmadığı; herkesin kendi biçimini oluşturduğu, yazara sınırsız üretme imkanı sunan bir ortam sağlamıştır. Her türden idealizmin yıkıldığı, yıkılmayanların da baştan ayağa sarsıldığı bir çağda hâlâ kesin bir zaman kavramı varmışçasına ve neden-sonuç ilişkisine inançla bağlı kalarak yazmak -birçok eleştirmene ve yazara göre- artık imkansız hale gelmiştir. 20.yy'ın başlarında William Faulkner, James Joyce, Virginia Woolf gibi yazarlar -bugün "klasikler" diye tabir ettiğimiz romanların aksine- romanda bir fikri ifade etmenin ötesine geçmiş, metinlerini nasıl kuracakları meselesiyle hemhal olmuşlardır... Ne anlatıldığından nasıl anlatıldığı daha mühim bir hâl almıştır artık.

Roman türünün bizim edebiyatımızdaki geleneksel ölçütleri de 70'lerden sonra sarsılmaya başlamış, bu anlamda koçbaşı olma görevini Oğuz Atay ve Yusuf Atılgan üstlenmiştir. Ardından 12 Eylül askeri darbesinin yol açtığı toplumsal ve politik değişimler, edebiyatta bireyci ve biçimci eğilimlerin artmasına neden olmuştur. 1990'lara gelindiğinde ise alışılmadık biçim denemeleri içeren romanlar -Yıldız Ecevit'in deyimiyle- edebiyatın, özerkliğini ilân etme yolunda attığı önemli adımları belgelerler.¹ İlhami Algör'ün edebiyatını da bu özerkliğin bir parçası olarak düşünmemek için hiçbir sebep yoktur...

İlhami Algör, ilk baskısı 1995'te yapılan romanı Fakat Müzeyyen

Bu Derin Bir Tutku ile selamlar okurunu. Roman hazin ve tuhaf bir aşk efsanesi anlatır. Bu minimal İstanbul efsanesinin başkarakterlerinden biri Müzeyyen ötekiyse yazmakta olduğu hikâyenin seyrini, sevdiği Müzeyyen'le münazara ededuran bir yazar-kahramandır.

Yazar-kahraman, yazım sürecinin getirdiği bunalımla zihnini bin bir yere dağıtırken bir yandan da düşünceleri -belli bir zamansal izlek belirlemeksizin- kimi kez geçmişin tozlu sayfalarında kimi kez an'ın getirdiği bunalımların çıkışsız mecralarında dolaşır. Bir çağrışımla çıkılan bilinç yolculukları soyut düzlemlere varır, yeri gelir yazar/ yazılan/ yazar/ kahraman birbirine karışır. Bu karışım lalletayin kurgulanmış değildir elbet; Algör'ün, romanın iskeletini ayakta tutan çok önemli bir formülü vardır: Kurgunun yegâne kilidi, anlatımın nasıllığı'ndadır.

"Albayım Beni Nezahat İle Evlendir" romanı ise, "Müzeyyen" anlatısının devamı niteliğindedir. Kitap bir roman kahramanının "kahraman" olabilme yolunda geçirdiği aşamaları, savrulmaları anlatır. Bu esnada yaşam kurgulaşır, kurgulanan gerçeğe döner. Okur sayfaları çevirdikçe "Mesele nedir?" sorusuyla muhatap edilir. Bu soru, kurguyla

gerçek arasında bocalayan ve hikâyesini arayan kahramanın ontolojik çılgılığı mıdır, yoksa "eşitsiz ve gayri adil düzenin, nasıl olup da bir şekilde devam ettiği" midir? Kuşkusuz her okurun kendi gerçeğinden yola çıkıp kendi dünyasına ait cevaplar bulacağı bir sorudur "Mesele nedir?"

Algör, bu romanında da içine okuru dâhil etmek istediği bir oyun kurar. "Metin, oynanan bu sanatsal oyunda ana erek durumuna gelir: Edebiyat, artık somut yaşamı kurgulamıyor; kendini, nasıl oluştuğunu, nasıl kurgulandığını anlatıyordu." Pozitivist bir bakışla metni çözümlenmek; olan biteni neden-sonuç ilişkisi içinde ve mutlak bir zaman dilimine hapsedmeye uğraşarak kavramaya çalışmak mümkün değildir artık.

Algör, "İkircikli Biricik" romanını ise tarih atılmaksızın tutulmuş bir günlük formunda

oluşturmuştur. Belki de bu sebepten -romanın kurgusu-, yukarıda bahsi geçen diğer iki romana göre daha derli toplu, dingin gözükür. İkircikli Biricik romanının

bir ailenin göç hikâyesi konu edilir.

Newton fiziğinin zamanı dümdüz uzayan bir doğru gibi "dün-bugün-yarın" mutlak çizgisinde ele alan anlayışı, 20.yy'da Einstein'ın kuramına çarpmıştır. Bu yeni kabule göre, zaman görecelidir... Postmodern anlatıların bir özelliği de işte bu zamansal sıçramalar, çok boyutlu anlatım ve akışlardır. Algör'ün sözü geçen üç romanında da aynı teknik başarıyla kullanılır. Algör İkircikli Biricik'te -konuyla alakalı olarak- Peter Burke'den bir alıntı yapılarak: "Bütün insanlar aynı 'şimdi'lerde var olamazlar..."

Hâlâ "Mesele nedir?" diye soran okurlar varsa söyleyelim: mesele muğlaklığın yaşamlarımızdaki mutlak ve çözümsüz

hegemonyasıdır. Algör'ün roman kahramanlarının meselesi de Kral Gılgamış'ın, Don Quijote'in, Meursault'un meselesidir bir yerde... İçine doğduğumuz bu tesadüfler okyanusunda kim olduğumuzu anlama, yerimizi bulma, varoluşumuzu anlamlı kılma meselesi. İyi okumalar...

.....
1- Ecevit, Yıldız, Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, İletişim Yayınları, 2014, İstanbul.

HEPİMİZ BİR EDMOND DANTES'İZ

Ezgi Su Aktaş

(Dilmer, Bilgisayar İşletmeni)

Ünlü Fransız yazar Dumas Davy de la Pailleterie, bizim bildiğimiz adı ile Alexandre Dumas, 1802 yılında doğmuş ve 5 Aralık 1870'de Fransa'da ölmüştür. Annesinin bir Afrika kabilesinden geldiği ve dolayısıyla kendisinin bir melez olduğu söylenir. Yirmili yaşlarından itibaren makaleler ve tiyatro oyunları yazmaya başlamıştır. Yazdığı birtakım tiyatro oyunları sahnelenmiş ve çok beğeni görmüştür. Başarıları sayesinde yazı yazmayı bir iş haline getirmeye başlamıştır. Gençliğinin başlarında içinde bulunduğu Fransız toplumu, toplumsal değişime şahit olarak Fransız İhtilali'ni yaşıyordu. Louis'in tahtan indirilmesi, 7 Yıl Savaşları, Napolyon Dönemi gibi karışık bir ortamda bulunmuştur. Daha sonrasında gelişen sanayileşme adımlarıyla, Fransa ekonomik olarak gelişmeye başlamış ve getirilen yayın yasakları kalkmıştır. Dumas her ne kadar eserlerini tek başına kaleme almamış ve arkadaşı Auguste Maquet ile birlikte yazmış olsa da yasakların kaldırılmasıyla beraber yazdıklarıyla ödüllendirilmeye başlamıştır. Yaklaşık 10 yıl süren bu birlikte yazma merasimi ile Üç Silahşörlü ve Monte Cristo Kontu gibi ünlü eserlerin de olduğu on beşe yakın kitap çıkarmıştır. Dumas yazma dönemlerinde Paris'in dışında Chateau de Monte Cristo isimli bir kır evi yaptırmıştır. Belkide Monte Cristo Kontu romanını yazarken burada yaşadığı yıllardan esinlenmiştir.

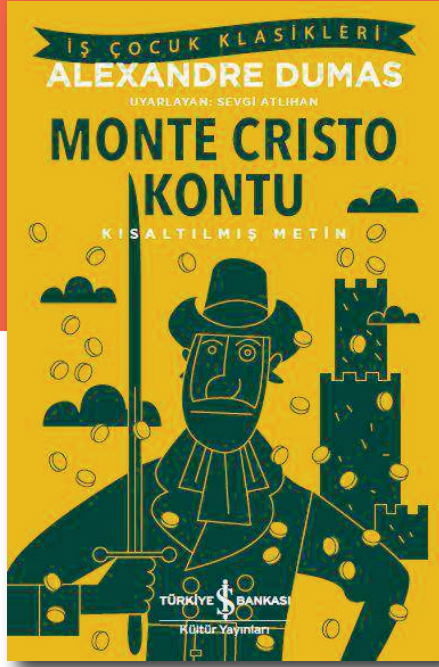
Monte Cristo Kontu isimli romanında Napoleon Bonaparte ve 18. Louise arasında geçen iktidar çekişmelerinden izler gö-

rülür. Hatta baş karakterimiz Edmond Dantes, Napolyon'un hapsedildiği Elbe Adası'na gitmesi sonucunda, Danglars ve Fernand'ın iftirasıyla vatan haini sıfatıyla suçlanıp İf Şatosu'na mahkum edilir. Bu kısımda Dantes'in sorgusunu yapan Villefort savcı olur, görevini kötüye kullanıp kendi çıkarları doğrultusunda gönderilen mektubu yok eder. Çünkü mektup Villefort'un babasına yazılmıştır ve babası da Bonaparte savunucusudur. Kendini kurtarmak için Dantes'i yargılanmadan İf Şatosu'na hapseder. Suçsuz olan Dantes yıllarca hapis yatar. Dantes'in hapis yatması aslında onun yeniden doğuşu olur. Genç ve bilgisizdir, çevresinde olan kötülükleri göremez. Nişanlısı Mercedes'in arkasında dolanan Fernand'ı, çalıştığı gemide onun kuyusunu kazan Danglars'ı göz ardı eder. Dantes'in hayatında bir kırılma noktası olur hapis. İf Şatosu'nda tanıştığı Rahip Faria ile öğrenir, gelişir ve olgunlaşır. Rahip, sadece bilgi vermekle kalmaz aynı zamanda bir efsane olan hazinenin yerini de Dantes'e söyler. Bu hazine Monte Cristo adında bir adada saklıdır. Hapishanede geçirdiği yıllar boyunca yaşadıklarını ve içine düştüğü ihaneti düşünür. İlk başlarda derin bir uykuda olan Dantes, rahip sayesinde uyanır ve hapishaneden kaçır. Bu kaçış aslında Dantes için yeni bir başlangıç ve aynı zamanda da geri dönüştür. Onu yok eden, hapseden, her şeyini elinden alan insanlardan intikam alma zamanı gelmiştir. Artık elinde intikamından başka bir

şey kalmamıştır. Dantes intikamını alırken kan dökmemiştir. Büyük bir ihtimalle, kan döküp onları öldürmek kolay olacaktı ancak Dantes'in içindeki intikam arzusuna yeterli gelmeyecekti. Dantes aklını kullandı ve onları gerçek suçları ile yargıladı. Bir Danglars, Fernand ya da Villefort olmadı ve onlardan farklı olmayı seçti. Roman boyunca da göze çarpan husus sürekli zıtlıkların çatışmasıdır zaten. İyinin karşısında kötü, doğrunun karşısında yanlış vardır. Neyi yapıp neyi yapmamamız gerektiğini göz önüne seren bir romandır.

Aslında hepimiz bir Edmond Dantes'iz. Hayatımızda ihanete uğrarız ama Dantes gibi intikam ateşini içimizde yaşatamayız. Dantes'in erdemi sabırdı, sabretti ve hayalini kurduğu yere ulaştı. İnsanlığını hiçbir zaman unutmadı, son anda bile sevenleri birbirine kavuşturdu. Tüm romanı aslında kitabın sonunda yazdığı mektubun sonunda özetliyor;

Bu dünyada ne mutluluk vardır ne de kesin mutsuzluk söz konusudur. Sadece en büyük umutsuzluğu tadararak yaşayan biri, en büyük mutluluğu hissetme gücüne sahiptir. Yaşamının ne kadar güzel bir şey olduğunu anlayabilmek için, ölümü istemiş olmak gerekir. Bu durumda sizler çok yaşayın, mutlu olun sevgili çocuklar ve Tanrı'nın insanlara geleceği açıklayacağı güne kadar, insan zekâsının yalnız şu iki kelimedede toplanacağını hiçbir zaman unutmayın: Bekle ve umut et.

ASBÜ YAYINLARI "BİLİMSEL YAYIN KOORDİNATÖRÜ" BİLAL GÜZEL

-Hocam merhaba, bize Bilimsel Yayınlar Koordinatörlüğü ve ASBÜ Yayınları hakkında bilgi verebilir misiniz?

-Merhaba, tabii ki... Öncelikle "Bilimsel Yayınlar Koordinatörlüğü" hakkında bilgi vereyim. Bu sene Üniversitemiz bünyesinde rektörlüğe bağlı olarak "Bilimsel Yayınlar Koordinatörlüğü" kuruldu. Bu koordinatörlüğün amacı Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nin ve birimlerinin tüm bilimsel yayın ve akademik dergicilik faaliyetlerini merkezi bir organizasyon çerçevesinde yürütmek, düzenlemek ve bilgi desteği sunmak ve birimlerinin basılı ve/veya elektronik tüm yayınların plânlaması, yayımlanması, bastırılması ve dağıtımına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

ASBÜ Yayınları ise Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi bünyesinde kurulmuş akademik bir yayınevidir. Yayınevi olarak sosyal bilimler alanında Türkiye yayıncılığına katkı yapmak ve bu alanda öncü bir rol oynamak amaçlanmaktadır. Bu kapsamda gerek üniversitemiz bünyesinde gerekse de diğer üniversitelerde görev yapan öğretim elemanlarının akademik üretimlerini ve fikirlerini yayın standartlarına getirerek basımını sağlamak planlanmaktadır. ASBÜ Yayınları bünyesinde "Ders Kitabı", "Yardımcı Ders Kitabı", "Araştırma ve İnceleme Kitapları", "Bildiriler Kitabı", "Bilim ve Sanat Kitapları", "Armağan Kitapları" ve "Dergiler" kategorilerinde yayınlar yapılmaktadır.

-Hocam, bu yayınlar elektronik mi yoksa basılı mı?

Dergileri elektronik olarak yayımlanıyor, kitaplar ise hem e-kitap olarak yayımlanıyor hem de uygun şartların sağlanması halinde bastırılabilir.

-Hocam, ASBÜ Yayınları'ndan kitap yayımlatmak için ne yapmak gerekiyor, herkes eserini yayımlatabiliyor mu yoksa sadece ASBÜ mensuplarının çalışmaları mı yayımlanıyor?

-ASBÜ Yayınevi herkese açıktır. İsteyen herkes çalışmalarını yayımlatmak üzere başvuru yapabilir. Yukarıda belirtilen kategorilerde bir çalışma hazırlayan hocalarımız ve araştırmacılar öncelikle çalışmasını ASBÜ Yayınları yönergesine uygun hale getirmeli. Ardından Yayınevi web sitesinde yer alan başvuru formunu doldurarak çalışmasını yayımlatmak için başvuru yapılmalıdır. Üniversitemizin yayın kurulu çalışmayı değerlendirmeye uygun görürse o alanda uzman iki hocamıza eseri incelemek üzere sevk ediyor. Eseri inceleyen hocalarımızın raporları doğrultusunda çalışmanın yayımlanıp yayımlanmayacağına karar veriliyor. Akademik dergilerde makale yayımlatmak için ise her bir derginin Dergipark'ta yer alan sayfasından başvuru yapılabilir. Editör hocalarımız süreci takip edip yazarları yönlendirecektir.

-Hocam, ASBÜ Yayınlarının statüsü nedir ve hangi dillerde yayın yapıyor?

-ASBÜ Yayınları şu an itibari ile Ulusal Yayınevi'dir. Ancak kısa bir süre sonra Uluslararası olacak. Başta Türkçe olmak üzere, İngilizce, Arapça, Almanca, Farsça, Rusça gibi çeşitli dillerde eserler yayımlanmaktadır.

-Bilgilendirme için teşekkür ederiz Hocam.

-Rica ederim, ilginiz için ben teşekkür ederim.

(Ropörtaj: Necati Güner)

FİKİRLERİNİZİ SORGULAMAK VE YENİDEN DÜŞÜNMEK İSTERSENİZ OKUYUN

Şerife Kaya
(Kütüphane memuru)

Bismillahirrahmanirrahim

Bir yazarı tanımak istiyorsanız onun hayatını değil eserlerini okuyun. İlk defa bir kitabını okuduğum yazar Nevzat Tarhan Rasyonel İnanç, Spinoza'nın Yanılgısı ve Evrimin Evrimi alt başlığını taşıyan Bilgelik Psikolojisi 1 adını verdiği kitabında hepimizin aşına olduğu ancak bir çoğumuzun üzerinde hiç düşünmediği "Yaratılış" meselesini bilimsel verilerle ele almakta, bilimin yaratılışı hesaba katmasının zorunluluğa dönüştüğünü savunmaktadır.

21. yüzyıla geldiğimizde bilginin kaynağı sadece deney ve gözleme dayandıran pozitivizm ikinci aşama olan mantıksal pozitivizm ile yanıtlama zorunluluğunu keşfetmişti. Üçüncü aşama olarak teorik fiziğin katkısı ile deney-üstü gerçekliği fark etti. Evrenin işleyişinde sürdürülebilir bir dış denetim zorunluluğu gerekiyor. Eğer dış denetim yoksa evrenin entropisi hızla yükselecek ve düzensizliğe doğru gidip dağılacaktır. Bu ise gücü, iradesi, bilgisi ve kontrolü mutlak ve sınırsız olan dış gerçekliği zorunlu kılıyor.

Doğayı gözlemlerken geometriyi fark eden, düzeni gören Spinoza bir aklın olduğunu düşünmüş ve bu aklın sahibini göremediği için ve kilisenin dini iktidar uğruna kullanan tutumları nedeniyle ciddi bir özgürlük ihtiyacını ifade ederek doğayı Tanrısal-

laştırmıştır. Onun Tanrı anlayışında ceza ya da mükafat yoktu. Ona göre her türlü emir ve yasağı unutmak seni manipüle etmek için ve senin suçluluk hissetmeni isteyenlerin kurgusudur. Bunlara inanma sadece kendi aklını kullan.

Spinoza doğaya Tanrısallık atfederken aslında Kuantum, zihin, bilinç bilgilerine sahip değildi. Onun iddia ettiği gibi bilgi her şey değil her şey bilgi idi. İnsan madde değil bir enerji yumağından ibaretti. Spinoza bugün hayatta olsaydı: Doğada her şey kurallı işliyor bu düzenin yönetici karşılığı nerededir? Doğada kötülük var, zarar görenler çok bunu sınav diyalektiğinden başka nasıl açıklayacaksınız? İnsanın sonsuz istek ve beklentileri var ama gücü sınırlı. Ölüm öldürmüyor doğa neden yardım etmiyor? Doğada mükemmel bir düzen var. Her şey muazzam bir geometri içinde çizimi yapan görünmüyor. Biyolojik veri tabanı diyebileceğimiz DNA var. Demek ki ilk canlı var olurken akıllı bir plan yapılmış, bu planı yapan nerede? Entropi diye bir yasa bulundu. Evren gittikçe genişliyor ve ısı ölümüne gidiyor. İlk patlamadan önce zaman ve mekan yoktu, ondan önce doğa yoktu. Bu süreç nasıl yönetildi? Kuantum fiziği diye yeni bir bilim alanı doğdu. Her şey somut bilgi ile değil soyut bilgi ile açıklanmak zorunda kaldı. Görünmeyen bir gerçekliği nasıl

açıklayacağız? Higgs bozunu diye bilinen atom altı parçacıklar var, büyük bir ustalık eseri. Neden evrenin sırlarını çözdükçe basite değil karmaşıklığa doğru bir gidiş var. Bunun için dış bir zeka gerekmiyor mu? Sorularına nasıl cevap verirdi? Ya da yanılmışım doğa Tanrı değilmiş der miydi?

Tanrı var diyemiyorum yok da diyemiyorum bu nedenle agnostığım diyen ve biyolojik evrim teorisini geliştirerek bir çıkır açan Charles Robert Darwin evrim teorisini 3 bileşen olarak sundu: Varyasyon, seleksiyon ve kalıtım. "Dünyadaki tüm farklı organizmalar kendiliğinden oluşan izole olaylar değil daha önceki formların değiştirilmiş nesilleridir" dedi. Sonradan Darwin'in bu teorisini ideoloji haline getirmek isteyenler ise Darwinizmi icat ettiler. "Tesadüfi varoluş ve yaşam mücadeledir" kavramlarını eklediler. Ancak kuantum bilgisinden sonra tesadüfi varoluş değil tasarimsal varoluş, yaşam mücadelesi değil yaşam uyumu, tesadüfi değil yönetilen deterministik seleksiyon vardır, güçlü olan değil uyum sağlayan varlığını sürdürdü.

İnsanın türeyişindeki kritik mesele insanın ahlaki, manevi ya da dini karakterlerin evrimiydi. Darwin bu konuda erdemli eğilimlerin uzun uygulama yoluyla kalıtsal hale gelmesi imkansız değildir tezini ileri sürdü. Son

olarak ahlaki düşüncenin gelişimine temel oluşturan sosyal içgüdünün doğal seleksiyona güvenli bir şekilde atfedilebileceği sonucuna varmıştır. Fakat ahlaki nitelikler ya doğrudan ya da dolaylı olarak alışkanlık muhakeme güçleri din vb etkileriyle çok daha fazla ilerler dedi. Bugün zaten anlaşıldı ki ahlak genlerden bağımsız çevresel etkenlerle ortaya çıkıyor. Yani ahlakın, etik değerlerin ve erdemi öğrenmenin hayat ağacı yoktu.

Hakikati arayıp bulmak için doğru soruyu sormak gerekir. İnsanın yanlış yapmaya onun doğal sonucunu yaşamaya özgür iradesi vardır. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Adem'in yaratılması kıssasında melekler Allah'a sorular soruyor. Burada meleklerin soru sorma özelliklerini rahatça kullanabilmeleri çok manidardır. Biz bir anne, baba veya yönetici yahut lider olarak soru sormuyor veya sordurmuyorsak bu ilahi hedefe uygun değildir. İşte bilimsel kuşku budur. Bu dinin laboratuvara girmesidir, inancın rasyonelleşmesidir. Soru sormaktan korkan öğrenemez öğrenmeyen de yolunu bulamaz.

Allah'ın bizden istediği körü körüne bir inanç değil, sığ bir cehennem korkusu değil, bencil bir cennet isteği de değil, şekilci bir inanç ilahi hedef olamaz. Hayatın anlamına dair oluşan realite körlüğü inanç sistemlerinde en çok rastladığımız zihinsel tuzakların sonuncusudur. İlkel ben "Hayat mücadeledir" der. Büyük balık küçük balığı yer der ve doğaya hükmetmek ister. Bilge ben ise "Hayatta mücadele istisnadır, yaratılış esastır" der. Hayattaki esas; denge, dayanışma ve uyumdur. İlkel ben Yaratıcıyla olan ilişkisinde her şey kendi kendine işler der. Bilge ben ise zaman, mekan ve maddeden bağımsız, her şeyi bilen, her şeye gücü yeten, görünmeyen bir güç olmalı der.

İnsanın önünde Allah'a inanmak ya da inanmamak gibi bir seçenek var ve tercihini hangi yönde kullanacağını özgür iradesiyle belirler. İnsanı özgür yapan husus, hayatın sonuna kadar yanlış ve doğru arasında hep doğruya yönelebilmesi, iyi ile kötü arasında hep iyiyi seçmeyi başarabilmesidir. İyiliklerin kötülüklerle galip gelmesi ümidi ve dileğiyle.

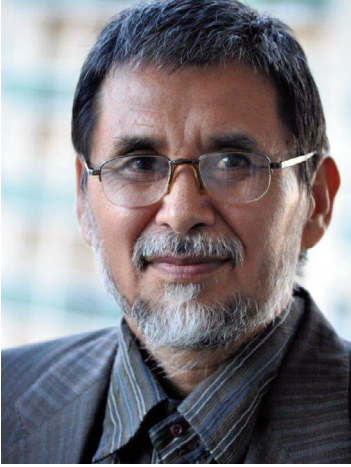

HAZARALAR HAKKINDA KAYNAK BİR KİTAP

Katliamdan Kimlik İnşasına Kadar Hazaralar

Mazaher Rais Zade

(Uluslararası ilişkiler doktor adayı)

Yazar Hakkında Kısa Bilgi;

Basir Ahmad Devletabadi (1957 yılında Devletabad-Belh Eyaleti'nde doğdu), Afganistan Hazaraları üzerine çalışan bir araştırmacı, gazeteci ve çağdaş tarihçidir. 1950'lerin ikinci yarısında, Belh Eyaleti'nin Devletabad köyünde fakir bir ailede doğmuştur. 1966 yılında ilköğrenimini yerel bir okulda, orta öğrenimini ise Mezar-ı Şerif şehrinde tamamlamıştır. Devletabadi, 1975 yılında Mezar-ı Şerif vilayeti Petrol ve Gaz Teknik Koleji'ne girmiş ve 14. sınıfa kadar katı madencilik eğitimi almış ve 1980 yılında İran'a göç etmiştir. Afganistanlı yazar, araştırmacı ve tarihçi Basir Ahmad Devletabadi, 2018 yılında 61 yaşındayken Kanada'da kanser nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

Devletabadi'nin eserleri

*Afganistan kimlik belgesi,
*Afganistan siyasi partileri ve akımlarının kimliği,

*Afganistan tanıtım mektubu,
*Afganistan'da barış ve ulusal anlayış planı,
*Abdali'den Taraki'ye Afganistan
*Koalisyon Konseyi,
*Sığınan ve kimliğini gizleyen Hazaralar,
*Katliamdan kimlik inşasına kadar Hazaralar
Kitap hakkında

“Katliamdan Kimlik İnşasına Kadar Hazaralar” başlıklı kitap, Afganistan'ın çağdaş tarihindeki önemli anlardan birini yeniden anlatmayı amaçlayan bir çalışmadır. Kitap, Faiz Muhammed Katip'in Siraj el-Tavarih'inin üçüncü cildini şerh ederek yeniden okuma ve kronolojiye başka materyaller ekleyerek tarihi yeniden canlandırma girişimidir. Kitabın en uzun bölümü olan "Hazara toplumunun sosyal-siyasi kimliğin inşası" bölümünde, Hazara toplumundan beş önemli kişinin hayatı ve siyasi kariyeri incelenmektedir. Bu bölüm, Devletabadi'nin araştırmalarının sonucu ve diğer kaynaklardan derlenmiş bilgilerle oluşturulmuştur. Kitap, Afganistan'ın siyasi gücünün sınırlarında olan etnik grupların kimliklerini geri kazanma dönemi olan 1960'lar ve 1970'leri ele almaktadır. Devletabadi'nin kitaba “Katliamdan Kimlik İnşasına” başlığını vermesi, kitabın içeriğindeki katliam, kölelik ve yerinden edilme gibi acı olaylarla kimliğin restore edilmesi arasındaki tarihsel bağ-

lantıyı vurgulamaktadır.

Kitap, Afganistan'ın çağdaş tarihinde önemli bir yeri olan Hazara Halkı'nın kimlik restorasyonu üzerine yapılmış önemli bir çalışmadır. Kitapta, Hazara toplumunun sosyal-siyasi kimliğini canlandıran beş önemli şahsiyetin hayatları ve siyasi kariyerleri anlatılmaktadır. Kitap, yazarın 20 yılı aşkın süren araştırma ve çalışmalarının bir sonucu olarak, Hazara tarihini yeniden okumak suretiyle zenginleştirilmesine katkı sunmaktadır. Ayrıca, Afganistan'daki etnik gruplar arasında "kimliklerini geri kazanma" döneminde, Hazara ve diğer grupların tarihindeki olaylar da ele alınmaktadır. Bununla birlikte, kitabın yazarının düşünceleri ve ön kabulleri olduğu ve bazı tarihi metinleri kişisel ön kabullerini kanıtlamak için bir araç olarak kullandığı da belirtilmelidir. Metinde, Abdurrahman Han'ın Afganistan'da toprak gaspı siyasetini uyguladığı ve Hazara halkını bölgeden sürgün ettiği detaylı olarak anlatılmaktadır.

Devletabadi kitabında, Abdurrahman'ın Hazaraları bastırmasında Hazaraların toplumsal konumu ve nüfus büyüklüğünün önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir. Kitapta Hazaraların nüfusu ve alanını tanımlamak için farklı kaynaklardan yararlanılmıştır. Ancak bu daha çok

dış faktörlere odaklanarak analiz edilmektedir. Ayrıca eserde delil olarak kullanılan materyallerin yeterince araştırılmadığı veya tartışılmadığı söylenebilir.

Kitabın yedinci bölümünde “Katliamdan Kimlik İnşasına Kadar Hazaralar”, Hazara toplumunun sosyal-siyasi kimliğini canlandıran beş kişinin yaşamını kronolojik olarak incelemektedir. Bu bölüm, bağımsız bir kitap gibi iki yüz sayfadan daha uzundur.

Yazar, Hazara toplumunun kimliğinin yeniden canlandırılma çabalarının, yok edildiği yerden başladığını belirtmektedir. Devletabadi, Hazara toplumunun sosyal-siyasi kimliğini yeniden inşacısı ve bu çabalarda önemli bir rol oynayan beş kişinin hayatlarını ve kariyerlerini kronolojik sırayla incelemektedir;

1- Faiz Mohammad Kâtip
2- Abdul Halik Hazara
3- İbrahim Han Gavsavar
4- Allame Seyit İsmail Balhi
5- Üstat Abdul Ali Mazari
Yazar, Abdul Ali Mazari'nin önemine de özel bir vurgu yapmaktadır. Mazari, Hazara kimliğinin

beşinci inşacısı olarak kabul edilmektedir. Mazari, Kabil'deki direnişiyle Hazaraların kimlik ağacını sulamış hem de şehadetiyle bu ağacın kökünü sağlamlaştırmıştır.

Yazar, tarihin putlaştırılması ve mitolojiye dönüştürülmesi yerine eleştirel bir yaklaşımın önemine değinmektedir. Tarihi yüceltmek yerine eleştirmek ve analiz etmek gerektiğini vurgulayan yazar, çağımızın ve zamanımızın gerekliliklerine uygun olarak tarihin okunması gerektiğini belirtmektedir.

Sonuç olarak, Devletabadi'nin “Katliamdan Kimlik İnşasına Kadar Hazaralar” kitabının yedinci ve son bölümü, Hazara toplumunun kimliğinin inşa etme çabalarına odaklanmaktadır. Aynı zamanda Abdul Ali Mazari'nin önemine de değinen yazar, onun Hazara kimliğinin canlandırılmasında büyük bir rol oynadığını belirtmektedir. Tarihin putlaştırılmadan eleştirel bir şekilde okunması gerektiğini vurgulayan yazar, çağımızın gereklilikleri çerçevesinde tarihi analiz etme ve eleştirme gerekliliğinin altını çizmektedir.

ZİHİNLERDE HAKİKİ BİR MEHMET ÂKİF TASAVVURUNUN İNŞA EDİLMESİ ÜZERİNE...

Merve Nur Bolak

(Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.)

Avrupa'ya öğrenim görmek için giden "ahlak" üzerine çalışan ve Sorbonne'da felsefe doktorası veren ilk Türk olan Nurettin Topçu, Türkiye'nin önde gelen mütefekkir ve büyük dava adamlarının başında gelmektedir. Kendisini her alanda yetiştiren Topçu, pek çok alanda konferanslar verip sempozyumlara katılmıştır. Topçu, Türkiye'nin eğitim sistemiyle yakından ilgilenen bir fikir adamı olmakla beraber, öğretmenlik mesleğine kendisini adamıştır. Onun bu mesleğe olan sevgi ve saygısını kendisinin şu cümlesinden anlamamız mümkündür: "Kırk yıl boyunca öğretmenlik yaptım. Derse, mabede girer gibi girdim. Hiçbir derse abdestsiz girmedim." Topçu'nun öğretmenlik mesleği için söylediği bu cümleden de anlaşılacağı üzere, onun için öğretmenlik sınıfa girip çıkılan basit bir meslek değildir. Aksine Topçu, bir yandan mesleğini icra ederken bir ayağını dinin ahlaki öğretilerine sabitleyerek, hem bir ahlak ve dava insanı olmayı başarmış hem de bu mesleği adeta yaşam tarzına dönüştürerek ülkemizdeki birçok öğretmenin örnek alabileceği aydın bir mütefekkir haline gelmiştir.

Kendisi gibi büyük fikir adamı olan Mehmet Âkif Ersoy'un ele alınan bu kitapta, insanların zihninde canlanan Mehmet Âkif tasavvuru bir yana dursun, burada yeniden bir "Mehmet Âkif" tasavvuru inşa edilmektedir. Topçu bu kitapta, anlatım teknikleri bakımından sade bir dil ile estetik bir üslup kullanmıştır.

Okurken Mehmet Âkif'e olan derin özlem ve minneti artıran bu kitap, Âkif'in şahsiyeti, sanatı, idealizmi, Safahat'ın Felsefesi, Hürriyet Anlayışı, İsyanı ve Ek

("Âkifname"ye Dair) olmak üzere 7 bölüm, 103 sayfadan oluşmaktadır.

Kitabın birinci kısmını oluşturan Âkif'in şahsiyeti bölümü, sanatsal bir üslupla ele alınmıştır. Bu bölümde onun şahsiyeti ele alınırken, cemaatin dertleriyle hemhâl olan ve cemaatin sesi olmaya kendisini adanmış bir ilim adamı olduğundan bahsedilmektedir. Mehmet Âkif'in bütün varlığını, sanat aracılığıyla aktaran bir şahsiyete sahip olduğunu yedi ciltlik "Safahat" adlı eseri ve şiirlerinde görmemiz mümkündür. Onun şahsiyetini, iç dünyasında yaşadığı buhranları ve ümmet için hissettiği duyguları kaleme aldığı ve vaaz ettiği kürsülerde kendisini göstermektedir. Bununla beraber bu bölümde Âkif'in şahsiyetine vurgu yapılan bir başka husus ise onun eseriyle hayatını birleştiren bir kişiliğe sahip olmasıdır. O, kendisini zamana, ihtiyaçlara, cemiyetlere göre değiştirmeyen, çevresine uyan değil, çevresini kendisine göre uyarlayan, hatta uyarlayamazsa orada bir çarpışma meydana getiren bir duruşa sahiptir. Kendisine has duruşu sağlam bir karaktere sahip olan Âkif, sahip olduğu özellikleri nedeniyle çevresindeki insanlara ilham olmaktadır.

Kitabın ikinci bölümü "Sanat" adıyla ile başlamaktadır. Âkif'in sanat dünyası hakkında bilgiler içeren bu bölümde onun fikir adamı olmanın yanı sıra ne denli büyük bir sanatkâr olduğuna vurgu yapılmaktadır. Zira gerçek sanatkâr, asırlar geçse dahi sanatı yaşayandır. Âkif'in sanatında bütün duyguları bulmak mümkündür. O, ilhamını İslâm'ın temel kaynağı olan Kur'an'dan almıştır. Âkif'in sanatı dış alem-

den kendi ruhuna, oradan da Rabbine uzanan sonsuz bir aleme açılmaktadır. Onun sanatı sadece kendi çağına hitap eden, geçici heveslerle yazılmış dizelelerden ibaret değildir, bilakis onun sanatı çağları aşan, her devirde ebediliğini muhafaza ederek bugün hala ayakta durmaya devam etmektedir.

Onun sanatını görebileceğimiz en güzel yer 7 ciltlik dev eseri "Safahat"tan anlamamız mümkündür. Her şairin, her sanatkarın çıraklık, kalfalık ve ustalık eseri vardır. Âkif'in de çıraklıktan ustalığa uzanan sanat serüvenini "Safahat" oluşturmaktadır. Safahat'ın ilk iki cildinin çıraklık, son ciltlerinin ise ustalık eseri olduğu kolayca anlaşılabilir. Onun sanatında toplumun her kesimine hitap eden bir hayat üslubu vardır. Ancak Âkif'in Safahat'ta öyle bir dizesi var ki bunu bütün halk hafızasını kazımıştır: "Bir hilâl uğruna, ya Rab, ne güneşler batıyor!"

Kitabın üçüncü bölümü Âkif'in İdealizmi ile devam etmektedir. Onun idealizmini oluşturan pek çok hususiyeti olmakla beraber, temel hususiyetleri milliyet, inkılâp, din ve mistisizm olmak üzere 4 ana unsurdan oluşmaktadır. Âkif'in idealizmini oluşturan ilk unsur olan milliyetçilik, onun için önemli bir yere sahiptir. O, milliyetçiliğinin kaynağını, bin yıllık süregelen tarihten ve ecdad duygusundan almaktadır. Bununla beraber milliyetçiliğinin ikinci ve en önemli kaynağı, ahlaki yapının onarılması, bu yapının kurtarılmasının zorunluğuydu. Âkif bize Türkün Müslümanlıktan, milliyetçiliğimizin

İslâm'dan ayrılmayacağı öğretti. Öte yandan onun inkılâpçılığı da milliyetçiliği kadar baskın bir ruha sahiptir. Âkif, inkılâpçılık ve muhafazakarlığı birbirine zıt iki kavram olarak değil bilakis birbirini tamamlayan iki kavram olarak ortak paydada buluşturmayı başardı. İşte bu kitap okuyucuya, Âkif'in ne denli muhafazakâr, milliyetçi, vatansever, inkılâpçı, mistik bir karaktere sahip olduğunu vurguluyor.

Kitabın dördüncü kısmı olan "Safahat'ın Felsefesi" bölümünde Âkif'in kaleme aldığı eserleri oluştururken bulunduğu sosyal çevresi, toplumun yaşadığı sıkıntıları ele aldığını görüyoruz. Âkif, ilk eserlerini ele alırken sanatını realist bir bakış açısıyla değerlendirecek kaleme almıştır. Bu bölümde onun felsefesini nasıl ve nelerden oluştuğunu rahatlıkla görebiliyoruz.

Kitabın bir diğer bölümü olan "Hürriyet Anlayışı"nda hürriyet kavramı açıklanarak ve konuyla ilgili çeşitli tahlillere yer verilerek Âkif'in hürriyet anlayışı, eserleri üzerinde incelenip değerlendirilmelere yer verilmiştir.

BÜTÜN ESERLERİ
Nurettin Topçu
Mehmet Âkif

kitapyurdu.com

DERGÂH

Kitabın son kısmında bizi "İsyan" başlığı karşılamaktadır. Burada ahlak kavramı üzerinden çeşitli tanımlara yer verilerek ahlakın fertte bütün bir irade haline geldiğinde isyana dönüştüğünden bahsedilmektedir. Tam da bu hususta Âkif'in karakterinin bu

cihat için yaratıldığına işaret edilmiştir. Kitaba göre, Âkif'in isyanının yankılarını Safahat'ta görmek mümkündür.

Bu kitap sayesinde insanın zihninde hakiki bir Mehmet Âkif tasavvuru oluşuyor. Çünkü burada Mehmet Âkif ele alınırken kaynak olarak onun bizzat kendi eserleri incelenip tahlil edilmiştir. Bu araştırma ve tahliller sayesinde görüyoruz ki Mehmet Âkif, eserleri ile hayatını birleştirmeyi başarmış bir fikir adamıdır. Canı pahasına sevdiği vatani, bayrağı ve dini onun için vazgeçilmez bir yaşama sebebiydi. Onun bu örnek duruşu ve şahsiyet sahibi oluşu, nesilden nesle anlatılmaya, örnek gösterilmeye layık bir duruştur.

Milletimize milli marşımızı kazandıran usta şairimiz olan Mehmet Âkif, dün bugün ve yarın yaşamayı hak eden tek bir çağa sığmayacak kadar büyük bir dava adamıdır.

"Vefatının ardından geçen 87 yıla rağmen unutulmayan ve unutulmayacak olan milli şairimiz Mehmet Âkif'e dua ile..."

Bir Hukuk Abidesi Olan Mecelle'ye yapılmış önemli bir katkı

Oğuzhan Orhan ve Süleyman Tepe
(Kırıkkale Üniversitesi Öğretim Üyeleri)

İslam hukuk tarihinde kanunlaştırma döneminin esas noktasını Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye teşkil etmektedir. Daha çok borçlar hukuku, kısmen de eşya ve usûl hukukuna dair hükümleri ihtiva eden Mecelle, İslam hukuku esas alınarak yapılan modern anlamdaki kanunlaştırma hareketlerinin ilki kabul edilmektedir. Bu cihetten Mecelle, sadece Osmanlı hukuk tarihi için değil, İslam hukuk tarihi için de önemli bir dönüm noktasıdır. Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye, 16 bölümden müteşekkil, toplam 1851 maddedir. İlk maddesi fihın tarifine yöneliktir. Daha sonraki 99 maddede ise İslam hukukunun bir nevi özünü ve ruhunu yansıtan küllî kâidelere yer verilmiştir.

Mecelle, tedvininden bu yana İslam hukukçuları tarafından büyük ihtimâm görmüştür. Farklı dillere de çevrilmiş ve üzerine onlarca şerh yazılmıştır. Günümüzde de İslam hukukçuları tarafından yapılan Mecelle'ye yönelik çalışmalar devam etmektedir. Bu kapsamda Mecelle üzerine yapılan şerhlerden birisi de merhum Kuyucaklızâde Mehmed Âtîf Bey tarafından yapılan şerhtir. Âtîf Bey, şerhinde "Kitabü's-Şirket"e kadar gelebilmiş ancak vefâtı sebebiyle şerh yarıda kalmıştır. Daha sonra eser, talebelerinden Bekir Sami Bey

tarafından tamamlanmıştır. Âtîf Bey'in bu eseri eksik olmasına rağmen Mecelle şerhleri içerisinde oldukça meşhurdur.

Bu eserde Âtîf Bey, her küllî kaidenin şerhinde Mecelle'nin bir madde ya da meselesine yer vererek Mecelle'nin sistematik şekilde yorumlanmasına yardımcı olmuştur. Âtîf Bey, şerhinde her bir kaidede geçen kelimelerin öncelikle sözlük manasını daha sonra ıstılahî manasını vermiş akabinde ele aldığı maddenin ilgili olduğu hukuki meseleleri izah etmiş ve bazı maddelerin istisnalarına yer vererek kaidelerin yanlış anlaşılmasının önüne geçmek istemiştir. Âtîf Bey'in talebelerinden Mehmet Cavit Bey, bu eserin Âtîf Bey'in 30 senelik ilmi hayatının en önemli ürünlerinden biri olduğunu zira kendisini tanıma şerefine nail olanların bu eserin çok ciddi bir çaba ve emek ile yazıldığına şahit olduklarını söylemektedir.

Dil, bir medeniyetin esaslarından birisidir. Dilini kaybeden bir millet, geçmişi ile bağına muhafaza edemez ve neticede

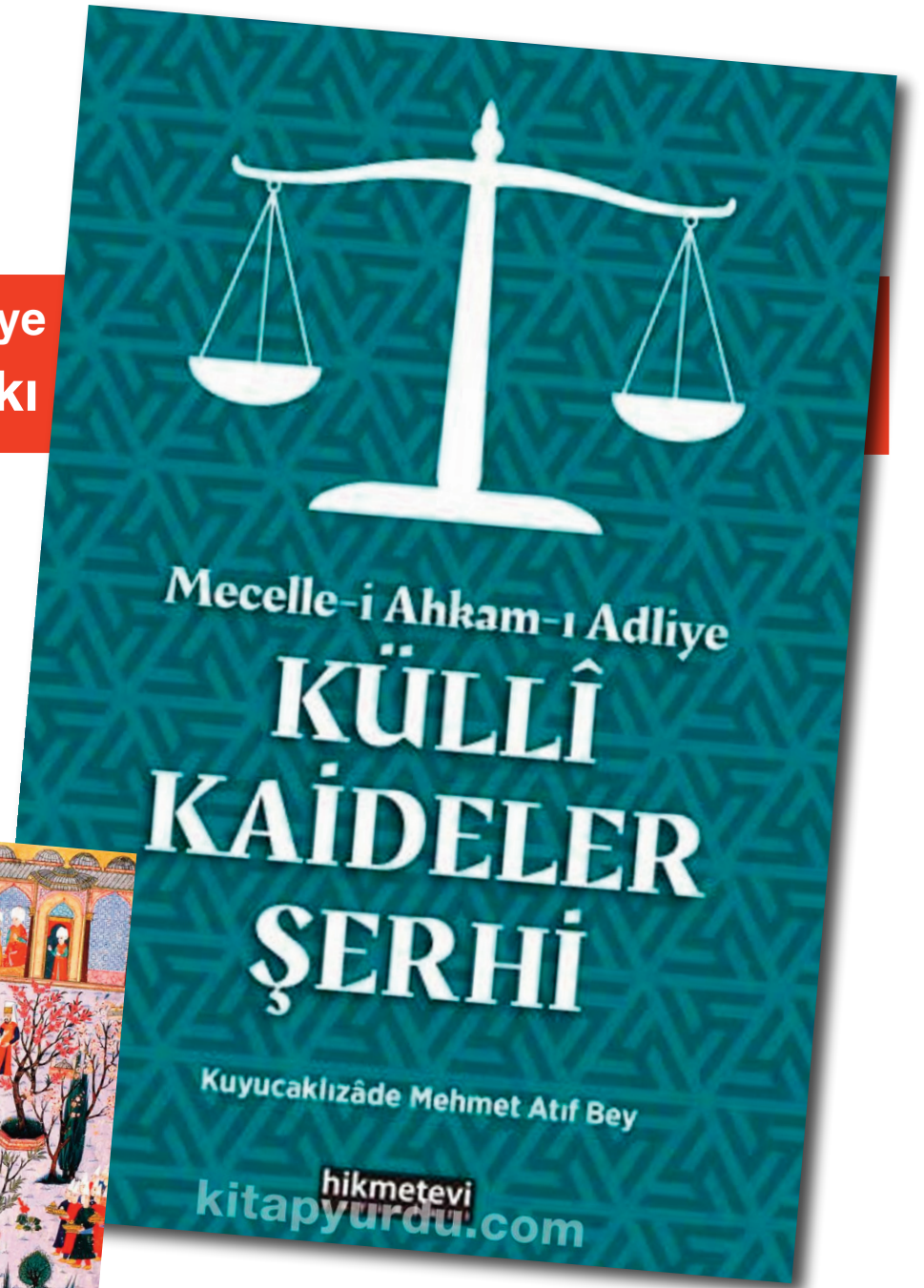
özüne ve benliğine yabancı hâle gelir. Türkiye'de Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan inkılaplardan -sonuçları belki de en ağır olanı- "harf inkılabı" ve daha geniş çerçevede "dil inkılabı" olmuştur. Arap alfabesi ile yazılan Türkçe demek olan Osmanlıca, ilerleyen yıllarda ayrı bir dil olarak algılanmaya başlanmıştır. Anlaşılmasız olduğu, tarihi süreçte medeniyetlerin ve neticede dillerin birbiri ile etkileşimi tabii ve fitrî bir vâkıa olmasına rağmen Osmanlıca; Farsça ve Arapça kelimeler ile dolu olduğu ileri sürülerek insanlar nazarında değeri düşürülmeye çalışılmıştır. Bugün gelinen noktada genç nesiller daha elli sene önce telif edilen eserleri anlayamaz hâle gelmiştir. Daha da esef

verici olanı ise dile vâkıf olması fazlasıyla beklenen hukuk fakültesi talebelerinin birçoğu iki binli yıllarda sadeleştirilen kanunların önceki hâllerinde geçen kelimelere dahi yabancı bir hâlde olmasıdır. Kitabın önsözünde başta hukuk talebeleri olmak üzere; eseri aslından okuyamayanların da istifade etmesi gayesiyle Prof. Dr. Veysel K. Bilgiç'in teşviki ve çabası ile bu çalışmanın hazırlanması belirtilmektedir.

Çalışmada Âtîf Bey'in eseri Osmanlıca aslından latin harflerine aktarılırken mümkün mertebe metnin aslına riayet edilmiştir. Daha rahat anlaşılması için Arapça ve Farsça bazı ifadelerin yanlarına parantez içerisinde günümüz Türkçesindeki karşılıkları yazılmıştır. Ayrıca çalışmada önem arz ettiği düşünülen bazı hukuk/fıkıh kavramları hak-

kında dipnotlarda açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

Çalışmada Arapça kelimelerde yer alan "ayn" harflerini (') ile, elif ve hemzeleri ise (') işaretiyle belirtilmiştir. Bunun dışındaki hususlarda (dipnot ve imla kuralları, müellif ve eser ismi, kaynakça vb.) İSAM kriterleri esas alınmıştır. Metinde geçen günümüzde yaygın olarak kullanılmayan bazı kelimelerin asılları yazılmayıp kelimeleri bugün kullanılan şekliyle ifade etmek suretiyle; "teymurcu" yerine "demirci", "bargir" yerine "beygir" ve "nerdban" ifadesi yerine "merdiven", "karındaş" yerine "kardeş", "ol" yerine "o" ifadesini kullanılmıştır. Ayrıca çalışmada "ol şeye denir ki.." gibi cümlelerde geçen "ol" ifadesini "o" olarak değiştirildiği görülmektedir.

Memmed İsmailov
(Uluslararası Hukuk Doktora Adayı)

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Dış Politikası (Foreign Policy of the Republic of Azerbaijan)

Tarih profesörü Cemil Hasanlı tarafından kaleme alınan bu kitap, Azerbaycan'ın coğrafi konumu ve tarihsel önemini ele alır. Küçük boyutuna rağmen, stratejik bir konuma sahip olan Azerbaycan, tarihsel olarak büyük olayların merkezinde bulunmuştur. Doğu-Batı ticaret yolları bu coğrafyadan geçer. Büyük imparatorlukların ve tarihteki dünya liderlerinin fetih yürüyüşleri zaman içinde bu topraklardan geçmiştir. Kafkasya'nın dağ eteklerinden Hazar Denizi kıyılarına kadar uzanan geniş bir bölgede yaşayan Azerbaycanlılar, antik çağlardan bu yana büyük güçlerin hedefi olmuştur. Ancak yüzyıllar boyunca, Azerbaycan Türkleri diplomatik çabalarla bu zorlu coğrafyada varlıklarını sürdürmeyi başarmışlardır.

Kitap, Nadir Şah İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından 18. yüzyılda oluşan Azerbaycan hanlıklarından bahseder. Bu hanlıklar, kendi yönetim sistemlerine, sınırlara, düzenli ordulara, adalet sistemlerine, ekonomik ilişkileri düzenleyen para birimlerine ve kendi kültürlerini yansıtan devlet özelliklerine sahipti.

Rus İmparatorluğu, 19. yüzyılın başında Kafkasya'ya müdahale ederek Azerbaycan'ı tekrar çatışmanın merkezine yerleştirmiştir. Rus General Pavel Tsitsianov'un Rusya'ya teslim olmalarını talep eden resmi mesajlarına Gence'nin hükümdarı Cavad Han'ın verdiği kararlı yanıtlar ve savaşta kahramanlıkları, Azerbaycan diplomasisinin zaferli sayfalarını doldurmuştur.

Rus İmparatorluğu'nun Kafkasya'ya müdahalesi, Rus-İran Savaşları olarak tarihe geçen olaylardan yıllar önce, 1805'te Karabağ Hanlığının Rusya himayesine girmesini öngören Kürekçay Antlaşması ile başlamıştır. Bu antlaşma, Karabağ Hanlığını Müslüman bir toprak olarak tanımıştır. Kürekçay Antlaşması ve Rus İmparatorluğu tarafından verilen emirle Karabağ'ın bu topraklarda yaşayan Azerbaycanlılar ait olduğu yeniden teyit edilmiştir.

1918'de uluslararası ilişkiler sahnesine çıkan Azerbaycan Cumhuriyeti, seküler bir devlet olarak kuruldu ve İslamı merkeze alan yönetim tarzından vazgeçip Türk milliyetçiliğini esas olarak kabul etti. Kitap, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin sadece yirmi üç ay süren ömrüne vurgu yaparak bu süreçte yapılan diplomasi adımlarının Azerbaycan'ın yo-

lunu değiştirdiğini ifade eder. 28 Mayıs 1918'de ilan edilen bağımsızlık ve bu bağımsızlığın bir simgesi olarak göklere yükseltilen üç renkli bayrak, Azerbaycan halkı için büyük bir tarihi başarıydı ve dünyanın siyasi haritasının değişmekte olduğu bir dönemde geleceklere dair bir stratejiyi temsil ediyordu.

Azerbaycan Cumhuriyeti, I. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve Rus İmparatorluğu'nun sınırlarını yeniden tesis etme çabaları sırasındaki yoğun diplomatik mücadelelerin bir parçası olarak ortaya çıktı. Bu, genç Azerbaycan Cumhuriyeti'nden büyük diplomatik beceriler ve dünya siyasetindeki dönüm noktalarını tanıma yeteneği gerektiriyordu. Azerbaycan diplomasisi, bağımsızlığın de facto tanınmasını Versay'da başardı, ancak savaş sonrası jeopolitik nedenler Azerbaycan halkının bu başarılarından tam olarak yararlanmasını engelledi. Azerbaycan Cumhuriyeti, politik süreçler veya ülke içi toprak anlaşmazlıkları nedeniyle Nisan 1920'de varlığını sonlandırmıştır.

1918 ile 1920 arasında Azerbaycan'ın yüzölçümü 113.9 bin kilometrekareye ulaşır. Azerbaycan Sovyetlerin hakimiyetine girdikten sonra, topraklarını hızla kaybetmeye başlar ve toplam alanı 86.6 bin

FOREIGN POLICY OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

The Difficult Road to Western Integration, 1918-1920

JAMIL HASANLI

kilometrekareye geriler.

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin dış politikasını oluşturan ve Azerbaycanlıların dünya siyasetindeki ve coğrafyasındaki yerini belirleyen Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Memmed Emin Resulzade, Ali Merdan Bey Topçubaşov ve Feteli Han Hoyski gibi kurucuları, dönemin karmaşık tarihi koşullarını göz önünde bulundurarak, demokratik ilkelere ve laik devlet değerlerine dayanan modern bir cumhuriyet yaratmaya çalıştılar. Onlar sadece vatandaşlarının dünyaya bakışını yeniden şekillendirmeyi başarmakla kalmadılar, aynı zamanda dünyanın Azerbaycan hakkındaki görüşlerini de değiştirmeyi başardılar. Cumhuriyetin kuruluşunun birinci yıldönümünde Üzeyir Hacıbeyli 28 Mayıs 1919'da Azerbaycan'ın resmi devlet gazetesinde şöyle yazmıştı "Sonunda gerekli olan tek şey, varlığımızın dünya için tehlikeli olduğunu düşünenlerle, görüşlerinin yanlış ve hatalı olduğunu anlamaları için temas kurmaktır."

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin dış politika tarihini incelemek ve o dönemde gerçekleşen diplomatik eylemleri araştırmak için ilk girişimler yapıldı. Ali Merdan Bey Topçubaşov, Memmed Emin Resulzade, Adilhan Ziyadhanlı, Rahim Bey Vakılov, Ceyhun Hacıbeyli, Yusuf Vezir Çemenzeminli ve diğerleri Azerbaycan Halk Cumhuriyeti'nin dış politikası hakkında değerli bilgiler içeren kitapçıklar ve broşürler yayınladılar.

Sonuç olarak kitap, Azerbaycan'ın tarihsel önemini vurgulayarak 18. yüzyılda ortaya çıkan Azerbaycan hanlıklarından başlayarak 1918-1920 yıllarına kadar varlığını sürdüren Azerbaycan Cumhuriyeti'nin dış politikasına odaklanıyor. Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü sağlama mücadelesi, diplomasi çabaları ve kısa ömrü boyunca karşılaştığı zorluklar vurgulanıyor. Bu dönemin tarihi önemine ve Azerbaycan'ın geleceğini şekillendirmedeki rolüne vurgu yapılıyor.

<p>Atina Anayasası Aristoteles Çeviren: Dr. Ahmet Yusuf Yilmaz</p>	<p>CENGİZ YASALARI Dr. Ahmet Yusuf Yilmaz</p>	<p>ÇİN ANAYASASI 1912 - 1946 Pan Wei-Tung Kırk Yıllık Süreçte Çin'de Anayasa Hazırlanması Üzerine Bir Çalışma Çevirenler: Dr. Ahmet Yusuf Yilmaz Bengim Kemerkaya</p>	<p>TİMUR'UN KANUNLARI Çeviren: Mustafa Rahmi Sadeleşiren, Ahmet Yusuf Yilmaz</p>	<p>ATATÜRK Cumhuriyet ve Değişlik ROMAN BEYAZIT AKMAN Cumhuriyetimizin 100. Yılına Armağan</p>
<p>Giovanni Mario Filelfo EMİR AMYRIS TÜRK İMPARATORU MEHMET'İN HAYAT VE FAHİHLERİ Nasrullah Çeleni, Mustafa Serdarın Elbille FİLİZ BARIN AKMAN BEYAZIT AKMAN Türkçeye Çeviren: AHMET DENİZ ALTUNBAŞ</p>	<p>Aşk Kaldı Sağ DAVUT DOĞAN roman</p>	<p>COMPARATIVE LITERATURE GULNOZ KHALILOVA BAHODIR KHOLIKOV</p>	<p>EMİR KAYA Fıkıhtan Hukuka Bir Doktrin Önerisi</p>	<p>HUKUK MESLEKLERİ Kurgu ile Gerçeklik Arasında Editör: EMİR KAYA</p>
<p>EMİR KAYA HUKUK ZİHNİYETİ</p>	<p>Secularism and State Religion in Modern Turkey Law, Policy-Making and the Diyanet Emir Kaya</p>	<p>MAKSİM GORKİY SABAHATTİN ALİ'DE TOPLUMSAL GERÇEKÇİLİK DR. ERSİN ÇETİNKAYA</p>	<p>BEŞERİ BİLİMLERİN 50 RENGİ Çevreci, Dijital, Tıbbi ve Posthüman Sesler Editörler: Büşek Ağın ve Dr. Gizem Yılmaz KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI</p>	<p>kozmetik koreografi: bedenlerin element dansı zümre gizem yılmaz YENİNSAN</p>
<p>TİYATRONUN POSTHÜMANİST TARİHÇESİ Z. GİZEM YILMAZ</p>	<p>REASÜRANS SÖZLEŞMELERİ Dr. Hakan KOÇAK</p>	<p>Aşırı Kolay BDT Duygudurumunuzu Dakikalar İçinde Güçlendirmeniz İçin 6 Beceri MATTHEW M'KAY - PATRICK FANNING MARTHA DAVIS Çeviri Editörleri: Hakan TÜRKÇAPAR - Alihan Bursalı YAĞAR</p>	<p>Hayati Anlamak Serisi 1 depresyondan çıkış yolu Kendi Kendine Yardım Kitabı Prof. Dr. H. HAKAN TÜRKÇAPAR</p>	<p>TERAPİSTLER VE DANIŞMANLAR İÇİN SOKRATİK SORGULAMA Bilişsel Davranışçı Terapist gibi Danışmanlığı ve Müdahaleyi Öğrenin Scott H. Walman, R. Trent Codd, III Lynn M. McFerr, Bret A. Moore</p>
<p>TRAVMA VE PSİKOTERAPİLER BURCU UYSAL</p>	<p>PROF. DR. KUMAKURA JUN DOĞU TÜRKİSTAN ÇİN YÖNETİMİNDE GEÇEN 70 YIL</p>	<p>Japon Türkolog Taiyo Hasegawa'nın OĞUZNAME DESTANI Japonca, Uygur Türkçesi ve Anadolu Türkçesi ile Karşılaştırmalı İncelemesi Dr. Higashitotsu KUTLUK Editör: Prof. Dr. Murat YIGİT</p>	<p>SEZAI KARAKOÇ DIRİLİŞ YAZILARI MONTRE KEŞVER BAŞ</p>	<p>ŞEHRE DAİR YAZILAR Osman Kayan Her Yarıf</p>

Hocalarımızın 2023'te çıkan KİTAPLARI